

Bakalářská práce

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Ústav jižní a centrální Asie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor práce: Kateřina Svobodová

**Obřízka v Indonéském souostroví z
antropologické perspektivy**

Circumcision in Indonesian archipelago
from an anthropological perspective

2015

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Pokorný, Ph.D.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Ondřejovi Pokornému, Ph.D. za jeho připomínky a rady, které mi velmi pomohli s napsáním bakalářské práce. Zároveň mu děkuji za motivaci a konzultace při psaní této práce. Dále bych chtěla poděkovat PhDr. Mgr. Michaelu Budiman, Ph.D., a PhDr. Tomáši Petru, Ph.D., za motivaci a chuť ke studiu, kterou mi za ty roky předávali.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne *Podpis*

Abstrakt:

Cílem práce je představit fenomén ženské a mužské obřízky historicko-kulturním kontextu oblasti indonéskeho souostrovní. V první části práce teoreticky vymezím pojem ženské a mužské obřízky. Zaměřím se především na typologii obřízky a její historii spolu s geografickým rozšířením. Ve druhé části práce se budu zabývat obřízkou v Indonésii. Nejprve se zaměřím na historii obřízky v souostrovní, o které se dochovaly záznamy díky evropským misionářům z dob kolonizace. Následně uvedu nejdůležitější příčiny této praxe, kterými jsou v Indonésii náboženství a iniciace. V další části práce se zaměřím na praktikování ženské a mužské obřízky v současné Indonésii a na sociální a kulturní dopady s touto činností spojené. V neposlední řadě podrobněji popíši vybraná etnika praktikující mužskou cirkumcizi.

Abstract:

The aim of this thesis is to introduce phenomena of woman and man circumcision in historical and culture context in Indonesian archipelago. First part is about theoretical perception of circumcision. I will focus mostly on typology, history and geography. Second part will be about circumcision in Indonesia. Firstly I will concentrate on history of circumcision in the archipelago, which is known due to notes of Europe missionaries during colonialist period. Then I will describe the most important reasons, which are religion and initiation. After that I will target on circumcision in present Indonesia and on social and culture impact caused by this practice. Last, but not least I will describe selected ethnics which still practice man circumcision.

Klíčová slova:

obřízka, Indonésie, rituál, gender, islám, FGM, Torajové, Atoni, Dajakové

Key words:

circumcision, Indonesia, ritual, gender, Islam, FGM, Toraja, Aton, Dayak

Obsah

1. Úvod	7
2. Základní terminologie a typologie obřízky.....	9
2.1 Historie a geografické vymezení	10
2.2 Formy mužské obřízky.....	12
2.2.1 Vliv obřízky na sexualitu muže.....	13
2.3 Formy ženské obřízky	15
2.3.1 Vliv obřízky na sexualitu ženy	18
2.4 Analogie ženské a mužské cirkumcize	20
3. Obřízka v Indonésii	21
3.1 Historie obřízky v Indonésii.....	23
4. Důvody vedoucí k praktikování obřízky v Indonésii.....	25
4.1. Přechodový rituál.....	25
4.1.1. Mužská obřízka v kontextu přechodového rituálu.....	27
4.1.2. Ženská cirkumcize v kontextu iniciace.....	27
4.2 Náboženství jako důvod k obřízce v Indonésii.....	28
4.2.1 Mužská obřízka v Indonésii z náboženského hlediska	29
4.2.2 Islám a ženská obřízka v Indonésii.....	30
5. Problematika obřízky v současné Indonésii.....	32
5.1. Vybrané příklady etnik praktikující cirkumcizi.....	33
5.1.1 Torajové.....	33
5.1.2 Atoni.....	34
5.1.3 Dajakové.....	36
6. Závěr.....	37
7. Seznam použité literatury a odborných pramenů.....	39
8. Přílohy.....	45

1. Úvod

Tématem bakalářské práce je jedna z nejkontroverznějších úprav lidského těla, a to obřízka, která se díky svému celosvětovému rozšíření stala předmětem zkoumání různých etnologů, vědců, lékařů. Osobně se zaměřím na problematiku mužské a ženské obřízky v Indonésii. Obřízka, stejně jako jiné tělesné a často z našeho pohledu bizarní úpravy lidského těla, slouží mimo jiné k identifikaci jedince ve společnosti a zároveň jako součást kulturního dědictví. Lidé po celém světě se nechávají pálit, jizvit, usekávat články prstů, pilovat zuby, prodlužovat krční páteř, deformovat chodidla a mnoho dalšího. Důvodů vedoucích k těmto, zákrokům, může být hned několik, může jít o rituál, tradice, sociální postavení, potrestání nebo například estetiku. Nejrozšířenější praktikou je obřízka. Velký zájem pak budí ta ženská. Intervence západu se ovšem setkávají s antipatií místních etnik praktikujících obřízku svým tradičním způsobem. Úsilí feministek a bojovníků za lidská práva se setkala s odporem i ze strany žen, jež si obřezáním prošly. Svoji antipatii odůvodňují povýšeným pohledem etnocentrického Západu, který jejich kulturu haní a považuje ji za méněcennou. Navíc argumentují tím, že jakýkoliv nátlak se vždy setká s odporem a pokud budou chtít něco změnit, musí podnět přijít z jejich vlastních řad. Řada mezinárodních organizací zabývajících se touto problematikou se místo snahy zabránit ženské obřízce snaží naučit místní obyvatele technickou odbornost při zákroku, aby obřezání mělo co možná nejmenší dopad na zdraví člověka, a tím vlastně obřízku sami podporují.

Protože se jedná o úpravu nejintimnějších míst na těle, málokdo se o tak citlivém tématu rozpovídá a pro badatele je pak těžší popsat zkušenosti obřezaného člověka. Díky velkému zájmu o tuto problematiku však již existují ucelené studie, které mě inspirovali věnovat se hlouběji tomuto tématu. Značnou část práce jsem vycházela ze zahraničních zdrojů a odborných článků. Knihou, která mě však inspirovala k napsání této práce, byla kniha pana profesora Skupníka o ženské obřízce z pohledu západní společnosti a antropologické perspektivy.

Oproti tomu ani lidem ze západu nejsou cizí úpravy lidského těla, často i velmi bolestivé. Mezi ně patří například úprava ženského poprsí, odsávání tuku, depilace apod. Je zajímavé, že tyto „západní“ úpravy jsou na rozdíl od těch tradičních považovány za přijatelné.

Cílem práce je podat ucelené poznatky o obřízce jako takové z antropologické perspektivy a vlivu, které zanechala na jedincích, jež jí prošli. V druhé kapitole se budu věnovat základnímu rozdělení typů obřízky, jak mužské tak ženské. V úvodu kapitoly přiblížím základní terminologii a etymologii obřízky. Dále se pak věnuji jejímu rozšíření a

historii, především v kontextu náboženství. Současně se budu zabývat vlivem cirkumcize na sexualitu člověka a funkčnosti pohlavních orgánů po obřízce. V závěru druhé kapitoly přiblížím genderové srovnání obřízky a zodpovím otázku, na které pohlaví má cirkumcize větší dopad. Třetí kapitola popisuje obřízku v Indonésii. Nejprve seznámím čtenáře s indonéskými fakty, důležitými pro pochopení úkonu cirkumcize v dané oblasti a následně nastíním historii této praxe, díky dochovaným etnografickým pramenům, zejména z doby kolonizace. Poté budou následovat vybraná etnika, zajímavá tradičním provedením obřízky a popsání jednotlivých ceremonií a zvyků v daných kulturách. Ve čtvrté kapitole představím kulturní důvody vedoucí k mužské a ženské obřízce a jejich provázanost v Indonéském souostroví. Nejdříve se zaměřím na obřízku jako součást přechodového rituálu v Indonésii, kterému bude předcházet stručné vysvětlení tohoto antropologického jevu. Další část čtvrté kapitoly se věnuje vlivu náboženství, zejména Islámu, na cirkumcizi v Indonésii. Pátá kapitola pak nastíní současnou situaci ženské obřízky v Indonéském souostroví.

2. Základní terminologie a typologie obřízky

Pod pojmem obřízka se rozumí chirurgický zásah do lidských orgánů. Jak u mužů, tak u žen se rozděluje podle velikosti zásahu a každý úkon má svůj název. V následujících podkapitolách popíši oblasti výskytu, historii mužské i ženské obřízky a následně jejich genderovou typologii spolu s dopady na sexualitu jedinců po obřezání. Nejprve ale přiblížím etymologii a význam slova obřízka.

Slovo obřízka, cirkumcize pochází z latinského *circumcidere*, což znamená „řezat dokola“. ¹ Při obřízce se odstraňují části lidských genitálií a rozděluje se genderově na mužskou a ženskou. Muži přicházejí nejčastěji o předkožku, ženám se deformují genitálie od klitorisu až po celé zevní pohlavní orgány, podle geografické oblasti a kulturních tradic dané společnosti. U všech forem ženské obřízky se používají výrazy FGM/ FGC/ FC (female genital mutilation, female genital cutting, female cutiing²), jejichž expresní názvy vypovídají o závažnosti onoho zákroku. Všechny výrazy zdůrazňují, že cirkumcize je světově považována jako násilí páchané na ženách a porušení lidských práv žen.³

Pro oblast indonéského souostroví je nutné také přiblížit si etymologii arabského označení obřízky, protože islám je zde majoritním náboženským systémem. Díky islamizaci souostroví zpočaté ve 13. stol., zde arabština a arabsko-muslimské zvyky významně ovlivnily místní kulturu. Obecně se v arabštině obřízka nazývá khitan nebo tahara/tahur. Obě slova pocházejí ze slovesa „očištění“, kterým je myšlena čistota jak hygienická tak náboženská a duševní. Islám rozlišuje obřízku také genderově, mužské se říká sunnah a ženské makrumah. Ačkoliv v dnešním islámském světě se vžil název sunnah pro obřízku jako takovou.⁴

V mnoha kulturách se obřízka opírá o tradici (např. důležitý iniciační rituál) a její praktikování je nezbytné k začlenění do společnosti. Ovšem z pohledu západní medicíny jde především při ženské obřízce o zbytečný zásah do zdravých orgánů. Naopak mužská obřízka je dnes mnoha lékaři doporučována jako prevence proti různým nemocem či jako součást

¹ OBERMEYER, Carla Makhlof. Female Genital Surgeries: The Known, the Unknown, and the Unknowable [online] [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné z

http://www.jstor.org/stable/649659?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=female&searchText=genital&searchText=surgeries&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dfemale%2Bgenital%2Bsurgeries%26amp%3Bprq%3Dobermeyer%26amp%3Bgroup%3Dnone%26amp%3Bacc%3Don%26amp%3Bwc%3Don%26amp%3Bso%3Drel%26amp%3Bfc%3Doff%26amp%3Bhp%3D25&seq=1#page_scan_tab_contents.

² Mrzačení ženských orgánů, řezání ženských orgánů, ženské uřezávání

³ World Health Organisation. Eliminating female genital mutilation [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf.

⁴ Tamtéž.

jejich léčby.⁵ Při této úvaze o zbytečném zásahu do lidského těla se ke srovnání nabízí estetické chirurgické zákroky, jako například plastické operace, hojně praktikované lidmi na Západě. Lidé se tu tak snaží přiblížit současnému ideálu krásy, což může znamenat lepší začlenění do společnosti a tím pádem také dosažení určitého sociálního statusu.

2.1 Historie a geografické vymezení

Ačkoliv jde v obou případech obřízky, jak mužské tak ženské, o adjustaci⁶ pohlavních orgánů, jejich původ a následný vývoj se liší. Náboženství je častým argumentem při praktikování mužské obřízky i FGM. U ženské obřízky jde ale především o kulturní záležitost. Kmeny (především v Africe) praktikující obřízku vyznávají různá náboženství – židovství (Etiopie), křesťanství (Egypt), islám či animismus a náboženský zákon o povinnosti ženské obřízce není platný ani u jednoho z nich.⁷ V Africe, kde je ženská obřízka nejrozšířenější, se její současné odůvodnění opírá zejména o Islám, i když její tradice zřejmě příchodu muslimů předchází a dokonce ani podle Koránu není obřízka povinností žen.⁸

První zmínky o obřízce (mužské i ženské) pochází z nástěnných maleb a fresek ze starověkého Egypta. Jednou z teorií je, že obřízka je spojena s pojetím egyptských bohů, kteří byli často znázorňováni jako hermafrodité, jejichž odrazem mělo být lidské tělo. A tak, aby se odlišili od svého božstva, podstupovali obřezání svých pohlavních orgánů připomínající opačný gender. Obřezané ženy pocházeli zejména z vyšších vrstev, čímž se snažili odlišit od prostého lidu. FGM se historicky objevuje i u jiných národů, o kterých se z historických pramenů ví, že byli v kontaktu s Egyptany, a proto není jasné, zda Egyptané převzali tento zvyk odjinud (Etiopané, Féničané, Chetitě).

Křesťanství zná především mužskou obřízku, díky víře v Ježíše Krista, kterýžto jako Žid byl obřezán. Cirkumcize je ve většině odnoží Křesťanství zakázaná, jelikož o FGM není zmínka ani v jednom křesťanském zákoně. FGM se objevuje jen u etnik, kde obřízka předchází příchodu křesťanství. Příkladem jsou kopští křesťané z Egypta, u nichž se FGM

⁵ GOLLAHER, David. Circumcision: A History of the World's Most Controversial Surgery [online]. Basic books, 2001 [cit. 7. 4. 2015]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=usEzSfvPBMc&printsec=frontcover&dq=circumcision&hl=cs&sa=X&ei=9qMnVaXeGo2yafm8gPAI&ved=0O0kQ6AEwAQ#v=onepage&q=circumcision&f=false>.

⁶ Adjustace – přizpůsobení, adaptace, úprava.

⁷ RAHMAN, Anika a Nahid TOUBIA. Female Genital Mutilation: A Practical Guide to Worldwide Laws & Policies [online]. New York: Zed Books Ltd., 2001 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=kEG6GaudxQEC&dq=history+female+genital+mutilation&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

⁸ LA BARBERA, Maria Caterina. Multicentered Feminism: Revisiting the "Female Genital Mutilation" Discourse [online]. Palermo: Compostampa, 2009 [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=WWyMiNaJh8MC&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

zachovalo dodnes. Křesťanství má s ženskou obřízkou zkušenosti i v „civilizovaném Západě“ a to z období 19. století, kde se klitoridektomií léčily různé druhy „ženských poruch“, jako například hysterie, lesbismus, melancholie, dětská masturbace apod. Tato praktika vymizela až v polovině 20. století.⁹

V židovství jsou tradičně novorození chlapci obřezáni osmý den po narození. Odůvodnění obřízky pro Židy se nachází v Tóře, kde je prezentována jako stvrzení jejich svazku s Bohem. Židovky jsou obřezávány pouze jako součást kultury, ze které pocházejí. Většinou jde o náboženské menšiny v Africe, jako například praktika FGM u etiopských židovek.

Mezi nejpočetnější náboženskou skupinu, praktikující mužskou obřízku patří bezesporu muslimové. Pro ně je mužská obřízka povinností, přičemž o FGM se napříč muslimskými státy vedou debaty. Ačkoliv není povinností, muslimové věří, že obřezaná žena bude lepší muslimkou. Islámu se v souvislosti provázání s Indonéským souostrovím věnují podrobněji v kapitole 4.

Rozšíření obřízky jak mužské, tak ženské, zahrnuje celý svět (obr. 1.). Podle studie pod záštitou světové zdravotnické organizace WHO z roku 2007 je přibližně 30% mužské populace ve věku 15 let a více obřezáno, z toho dvě třetiny (69%) jsou muslimové, žijící především v Asii, na Středním Východě a na severu Afriky. 0,8% obřezaných mužů jsou židé a zbývajících 13% jsou nemuslimští a nežidovští muži ze Spojených států Amerických.¹⁰ Tato zvyklost je nyní velmi populární ve Spojených státech, především díky rozšířenému názoru, že obřízka snižuje riziko pohlavních nemocí. Ovšem je vědecky dokázané, že obřízka nechrání člověka před syfilidou či kapavkou,¹¹ naproti tomu může snížit riziko přenosu HIV až o 60%.¹² Používá se také jako léčba nemocí močového měchýře, fimózy či parafimózy. V současnosti je především v západní kultuře příznačné hledat vědecké odůvodnění obřízky místo odvolávání se na boha či tradice.¹³ Lidé tíhnou k racionálním vysvětlením svých činů, a proto je pro ně utvrzení ve vědě lepším důvodem k onomu činu.

Zároveň světová zdravotnická organizace odhaduje, že 100-140 miliónů dívek a žen po celém světě (obr. 2.) podstoupilo jeden ze tří typů ženské obřízky (definice typologií kap.

⁹ KRÁLOVÁ JEŽKOVÁ, Olga. Female Genital Mutilation/Cutting v postkoloniálním a genderovém kontextu. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Tereza Jiroutová Kynčlová.

¹⁰ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

¹¹ MURPHY, F. Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: Son, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0. str. 187-188.

¹² World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 13. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

¹³ World Health Organisation. Eliminating female genital mutilation [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf.

2.3.). Podle nejnovějších výzkumů žije 91,5 miliónů dívek ve věku okolo 9 let v Africe s následky ženské obřízky. Ročně je provedena přibližně na třech miliónech žen. FGM se praktikuje po celém světě, nejhojněji se však provádí v Africe (západní, východní a severovýchodní oblasti), v několika státech Asie (Indonésie, Malajsie, Thajsko, Singapur, Papua Nová Guinea a další) a na blízkém Východě.¹⁴ V jižní Americe se u několika kmenů, mluvících jazykem pano v peruánské džungli, provádí klitorektomie. Původ toho zvyku, zde není známý, ale indiánské ženy věří, že tímto typem FGM se stávají pro muže přitažlivějšími.¹⁵ Ženská cirkumcize obřízka pronikla i do Evropy a Ameriky prostřednictvím přistěhovaleckých komunit, které i přes zákaz FGM takto pokračují ve svých tradicích.¹⁶

2.2 Formy mužské obřízky

Mužská obřízka je jednou z nejstarších forem chirurgického zákroku. Obřízka sloužila a stále v některých kulturách slouží k sebeidentifikaci a lepšímu začlenění do společnosti. Bez ní, by se jedinci nestali plnohodnotnými členy dané kultury. S rostoucí odborností v oblasti chirurgie ve 20. století, se tento úkon začal šířit do společností, kde se obřízka dosud nepraktikovala. Měla pomoci ke zlepšení zdravotního stavu, snadnější hygieně a důležitou roli hrály i sociálně-společenské důvody.¹⁷

Mužskou obřízkou, tak jak ji známe z tradice Židů, Muslimů nebo například hojně praktikovanou současnými Američany se rozumí odstranění části nebo celé předkožky kolem žaludu. Rána se poté zašije stehy dokola kolem penisu¹⁸ nebo se zafixuje bandáží či jsou použity speciální nástroje, které se po několika dnech vyndají. V západní medicíně, především v USA, kde velké procento rodičů nechává novorozené chlapce obřezat, se používají nástroje jako například tzv. plastibell, který během obřízky chrání penis a díky vyndávajícímu kroužku, který na penisu zůstane i po obřezání, usnadní následné hojení.¹⁹ Ovšem samotný průběh obřízky závisí na kultuře, místě, náboženství a významu tomuto

¹⁴ World Health Organisation. Eliminating female genital mutilation [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf.

¹⁵ MURPHY, F. Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: Son, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0. str. 187-188

¹⁶ World Health Organisation. Eliminating female genital mutilation [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf.

¹⁷ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

¹⁸ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

¹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=7T9muqv7bY> [cit. 23. 3. 2015].

zákroku přikládáném. Některé kmeny v Africe či Asii dokonce praktikují obřízku jako důkaz své statečnosti bez anestetik a za použití primitivních nástrojů.²⁰

Po pojmem cirkumcize či mužská obřízka se rozumí jakákoli adjustace mužského genitálu, které se provádějí po celém světě. Jedná se tedy o amputaci části pohlavního orgánu nebo o chirurgickou modelaci penisu. Pod tímto pojmem se tedy skrývají i tzv. superincize (supercize, supracize) nebo subincize. Zde už se nejedná pouze o odstranění části předkožky.

Superincizí se rozumí „pouhé“ naříznutí nebo rozpárání předkožky a ne její amputace. Tato praktika je známá Samoanům, Tahit'ánům či Markézánům, ti ji provádějí bez jakéhokoli umrtvení pomocí bambusové větévky, na kterou je předkožka natahována, dokud nepraskne.

Dalším typem obřízky, která se tentokrát netýká odstranění předkožky je subincize. Při této formě cirkumcize dojde k rozříznutí penisu po celé délce až k ústí močové trubice. Tímto zákrokem dojde k následnému zploštění penisu. Zajímavostí u této formy cirkumcize je, že se objevuje v oblastech, kde se vyskytují klokani (až na africké Sumbury). Zřejmě se to týká anatomické podobnosti klokaniho a subincizovaného lidského penisu. Dalším důvodem může být délka pohlavního styku klokana, který dokáže provozovat až několik hodin a muži rozdvojením penisu chtějí dosáhnout stejného výkonu.²¹ Vysvětlením této praktiky může být primitivní antikoncepční metoda, která je ovšem za zdravotního hlediska do značné míry neúčinná.²²

Jiným typem adjustace pohlavního orgánu, který se netýká odstranění předkožky, je hemikastrace – amputace jednoho varlete (nebo také semikastrace), známá od kmenů Janjerů z Etiopie nebo od mikronéských Ponapanů. Právě u Ponapanů bylo důkazem mužnosti provedení výkonu na sobě samém. Nutno dodat, že maskulinita je pro toto etnikum jedním z nejdůležitějších sociálních atributů tudíž i tento barbarský čin (z pohledu civilizovaného světa) má logické vysvětlení v souvislostech dané kultury. S touto modifikací souvisí i kastrace, která byla v Evropě zakázána papežským výnosem až v roce 1878.²³ Kastrování byli totiž velmi často zpěváci kostelních chórů, kteří sklízeli všeobecnou úctu a prestiž na úkor své sexuality.

Jednou z nejdrastičtějších forem modifikace mužských pohlavních orgánů je tzv. stahování penisu z kůže. Ta se praktikuje u afrického etnika Doway, kromě předkožky je stažena kůže z celé délky penisu. Dr. Skupnik dokonce uvádí příklad, kdy je v některých arabských kulturách kromě kůže z penisu, seškrábána také kůže ze šourku, části stehen nebo

²⁰ Např. zbroušený bambus, žiletka, nůž apod.

²¹ SKUPNIK, Jaroslav. *Kultury sexuality: Západ a ženská obřízka. Kulturně antropologická perspektiva*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-557-0.

²² MURPHY, F. Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Son, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0.

²³ Papež Lev XIII. (1878 – 1903).

spodní části břicha. Uvádí také, že tento akt je prováděn bez anestetik a za přítomnosti nastávající manželky, jenž může manželství odmítnout, pokud by se neprojevil dostatečně jako muž a dal najevo svou bolest.²⁴

2.2.1 Vliv obřízky na sexualitu muže

Pro lepší porozumění vlivu obřízky na sexualitu muže je třeba si přiblížit funkci předkožky a mužských pohlavních orgánů (obr. 3.). Vnitřní část tvoří sliznice, která napomáhá ke správnému mikroklimatu. Na spodní straně penisu se mezi předkožkou a žaludem nachází tzv. uzdička, která tyto dvě části spojuje.²⁵ U novorozenců je možno přetahovat předkožku jen výjimečně. Doktor Novák a docent Fiala ve své studii uvádí, že pouze 4 % novorozených chlapců jsou schopni přetáhnout předkožku okamžitě. S postupem věku a pravidelným přetahováním předkožky tento problém postupně mizí. Přirozený stav po narození je slepení vnitřní plochy předkožky k žaludu a její fyziologické zúžení.²⁶ Obřízkou se rozumí odstranění buď části, nebo celé kůže předkožky. Častým tématem mezi odborníky jsou možné funkce předkožky, jako například udržování vlhkosti kolem žaludu, ochrana močové trubice nebo zvýšení sexuálního prožitku díky nervovým zakončením. Pokud totiž dojde k obřízce, žalud v důsledku nechránění vlhkosti vysychá a tím ztrácí citlivost.²⁷

Díky nárůstu praktikování mužské obřízky se jejím možným dopadům na sexuální funkčnost začínají zabývat další studie. Ačkoliv se diskutuje o snížení sexuálního prožitku v důsledku odstranění nervových zakončení v předkožce a následné zbytnění epitelu²⁸ žaludu, převládají i názory, které podporují mužskou obřízku z důvodu zlepšení sexuálního prožitku a to právě odhalením různých nervových zakončení.²⁹ Vzhledem k tomu, že se jedná o individuální prožitek, je velmi těžké určit, zda obřízka zvětšuje či zmenšuje sexuální prožitek. Zdravotnická organizace udává příklad ze studie The Orange Farm Intervention Trial, kde pouze 4 muži z 1131 dotazovaných uvedli poruchu erekce po zákroku obřízky. Je ale

²⁴ SKUPNÍK, Jaroslav. *Kultury sexuality: Západ a ženská obřízka. Kulturně antropologická perspektiva*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-557-0.

²⁵ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 19. 7. 2011]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

²⁶ NOVÁK, Ivo a FIALA, Richard. Fimóza – je obřízka řešením problémů s předkožkou? [online]. 2009 [cit. 25. 3. 2015].

Dostupné z: <http://www.urologiepropraxi.cz/pdfs/uro/2009/03/08.pdf>.

²⁷ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 19. 7. 2011]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

²⁸ Epitel- tkáň složená z několika vrstev buněk ležících těsně vedle sebe.

²⁹ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 19. 7. 2011]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

diskutabilní, zda tento problém nastal až po samotném obřezání, nebo zda touto poruchou trpěli už před obřezáním.³⁰

V roce 2013 vznikla pod záštitou BJUI International studie o vlivu mužské obřízky na sexualitu. Nedokázala prokázat negativní či pozitivní dopad na funkci penisu při styku, ale pouze citlivost penisu či prožitek při orgasmu. Předmětem zkoumání bylo 1059 neobřezaných a 310 obřezaných mužů. Ti jenž byli obřezáni reportovali sníženou vzrušivost při styku a také nižší intenzitu orgasmu. Dále také uvedli, že musí vynaložit větší úsilí k dosažení vlastního orgasmu a značné procento obřezaných mužů častěji prožívá neobvyklé pocity jako například svědění, pálení, píchání nebo brnění a také necitlivost žaludu. Došlo zde i k porovnání mužů obřezaných před pubertou a těch, kteří obřízku podstoupili v době adolescence či později. Obřezaní později prokázali častější příznaky snížené sexuální vzrušivosti, nepohodlí a již zmíněné nepříjemné pocity při styku. V závěru tato studie dokázala snížení citlivosti penisu a sexuálního vzrušení obřezaných mužů.³¹

Díky tomuto celosvětově praktikovanému zvyku se vědci a odborníci zabývají i jinými nežádoucími dopady mužské obřízky. Jednou z prací zabývajících se touto problematikou, je studie Statens Serum Institutu v Kopenhagenu, vedenou profesorem Mortenem Frischem. Cirkumcize prý může při absolvování do věku 5 let dvakrát zvýšit riziko vzniku autismu. U chlapců obřezaných do 10 let je riziko autismu 46%, ovšem do věku pěti let se tento risk zdvojnásobuje. Velký vliv na to má bolest, kterou chlapci v takto nízkém věku zažijí. Ačkoliv je dnes ve většině států světa nepřípustné obřezat chlapce bez anestetik snižujících bolest, není možné provést obřízku naprosto bezbolestně. Právě bolest je často pocíťována především u novorozenců a velmi mladých chlapců, během operace a po ní. Bolestivé zážitky v novorozeneckém věku se ukázaly být průvodním jevem dlouhodobých změn ve vnímání bolesti – častá charakteristika autistů.³²

2.3 Formy ženské obřízky

Ženská varianta obřízky nazývaná pojmy „mrzačení či řezání ženských pohlavních orgánů/ rodidel“ – FGM, FGC, FC, se vztahuje na jakékoliv částečné či úplné odstranění

³⁰ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 19. 7. 2011]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/maledcircumcision/en/>.

³¹ KIM, DaiSk a Myaun-Geol PANG. The effect of male circumcision on sexuality. BJUI International [online]. Březen 2007 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: DOI: 10.1111/j.1464-410X.2006.06646. x.

³² The scotsman Circumcision 'can double boys' risk of autism'. The scotsman [online]. Edinburgh: Johnston Publishing, 2015 [cit. 18. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.scotsman.com/news/health/circumcision-can-double-boys-risk-of-autism-1-3656055>.

ženských pohlavních orgánů.³³ O užívání pojmu ženská obřízka (woman circumcision) se vedou debaty. Jeho odpůrci uvádějí sklon k představě o podobnosti zákroků mužské i ženské obřízky, jenž se svým rozsahem liší.³⁴ Pokud dojde k FGM I. Stupně – tedy nejmírnějšího úkonu, jde stále o zákrok, který je svým rozsahem obdobou amputace mužského penisu.³⁵

Obřízkou u žen se rozumí odstranění části nebo celých zevních rodidel. Pro lepší pochopení nyní popíši části ženského genitálu, jenž se při FGM odstraňují (obr. 4). Nejčastěji dochází k incizi nebo excizi³⁶ klitorisu, ten je tvořen žaludem, který je jako jediná část klitorisu viditelná. Překrývá ho předkožka a je na něj navázáno tělo klitorisu. Pomocí dvou ramen prodlužující jeho tělo, se upíná na stydkou a sedací kost. Svrchu klitorisu je vaz, jenž ho upíná k přední stydké kosti a také mezi ním a močovou trubicí se nachází tvz. uzdička.³⁷ Celková velikost klitorisu je přibližně 2,5-3cm.³⁸ V minulosti byl považován za obdobu mužského penisu u žen. S tímto tvrzením se setkáme u některých původních etnik i dnes.³⁹ Dokonce i západní biologie často vymezuje klitoris, jako pozůstatek pohlavně nediferencovaného prenatalního ontogenetického vývoje lidského plodu, tedy o vývojovou obdobu mužského penisu.⁴⁰ Jistou analogii ale lze najít u klitoridálních kavernózních těles, které se podobně jako topořivé části penisu plní při vzrušení krví a dochází ke ztopoření klitorisu.

Dalšími orgány podléhající obřezání jsou malé a velké stydké pysky.⁴¹ Malé stydké pysky jsou celé vlhké a mají charakter sliznice. Obsahují mazové žlázy, tvořící smegma a také četné žilní pleteně, díky nimž jsou i nepatrně erektivní. Jejich přední okraje obkružují klitoris a tvoří jeho předkožku. Celé malé stydké pysky jsou 3 cm dlouhé a přibližně 5mm široké. S přibývajícím věkem nebo po podstoupení porodu se mohou zvětšit a jejich okraje mohou z velkých pysků vystupovat. Velké stydké pysky jsou dva protáhlé valy ohraničující zevní rodidla a uzavírající stydkou štěrbinu. Jsou dlouhé cca 8cm a jejich šířka je kolem 3 cm. Jako

³³ World Health Organisation. Eliminating female genital mutilation [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf.

³⁴ KRÁLOVÁ JEŽKOVÁ, Olga. Female Genital Mutilation/ Cutting v postkoloniálním a genderovém kontextu. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Tereza Jiroutová Kynčlová.

³⁵ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 19. 7. 2011]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

³⁶ Incize – vpich; excize – vyříznutí.

³⁷ PASTOR, Zlatko. Sexualita Ženy. Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1989-4.

³⁸ DYLEVSKÝ, Ivan. Funkční Anatomie. Havlíčkův Brod: Grada Publishing a.s., 2009. ISBN 978-80-247-3240-4.

³⁹ PASTOR, Zlatko. Sexualita Ženy. Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1989-4.

⁴⁰ SKUPNIK, Jaroslav. Kultury sexuality: Západ a ženská obřízka. Kulturně antropologická perspektiva. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-557-0.

⁴¹ PASTOR, Zlatko. Sexualita Ženy. Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1989-4.

podklad jim slouží vazivová tuková tkáň a na povrchu jsou chráněny silnou kůží porostlou pohlavním ochlupením. Vnitřní strana má vzhled sliznice, je vlhká a růžová.⁴²

Typologie FGM se v odborné literatuře překrývá nebo jsou názvy často nejasné. Klasifikuje se mnoha způsoby. Nejvíce pramenů se ale opírá o rozdělení světové zdravotnické organizace WHO, ta rozeznává spolu s nadací UNICEF a UNFPA následující 4 typy ženské obřízky:

Typ I. Klitoridektomie – zahrnuje částečné nebo úplné odstranění klitorisu či jeho prepucia. K tomuto typu se dá přiřadit i název „sunna cirkumcize“ (termín je přejatý z islámské praxe), který ale v praxi znamená jakoukoliv obřízku.⁴³ Jediná praktika, která se dá nazývat ženskou obřízkou je pouze odstranění předkožky klitorisu (často pod pojmem sunna cirkumcize), kdy je jeho glans obnažen a může vést i k většímu sexuálnímu prožitku při jeho ztopoření. Většinou ale bývá odstraněna i část glansu a ženy mají větší problém se s dosažením orgasmu. Odstranění předkožky klitorisu se jako jediná praktika FGC dá přirovnat k mužské formě obřízky.⁴⁴

Typ II. Excize - představuje částečné či úplné odstranění klitorisu a malých stydkých pysků. Někdy dochází i k odstranění velkých stydkých pysků.⁴⁵ Tato se forma se rozšířila v zemích, jako kompromis proti praktikování celkové infibulace, jenž byla zakázaná. Často je označována jako purifikace.⁴⁶

Typ III. Infibulace – zde dochází k zúžení poševního otvoru, kterého se docílí naříznutím nebo přemístěním velkých či malých stydkých pysků a vytvořením jakéhosi krycího uzávěru. Velmi často bývá tato praktika provázena odstraněním klitorisu.⁴⁷ Nejtěžší forma infibulace se často nazývá pojmem Faraonská obřízka. U tohoto úkonu jsou odstraněny vnější pohlavní orgány – malé i velké stydké pysky a klitoris. Rána je následně sešita a je ponechán pouze malý otvor na močení a odchod menstruační krve. Při svatební noci je žena naříznuta, aby bylo možné konzumovat manželství. Problém nastává i při porodu, kdy žena

⁴² ROZTOČIL, Aleš. Moderní porodnictví. Praha: Grada Publishing a.s, 2008. ISBN 978-80-247-1941-2.

⁴³ World Health Organisation. Eliminating female genital mutilation [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf.

⁴⁴ LA BARBERA, Maria Caterina. Multicentered Feminism: Revisiting the "Female Genital Mutilation" Discourse [online]. Palermo: Compostampa, 2009 [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=VVWyMiNaJh8MC&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

⁴⁵ World Health Organisation. Eliminating female genital mutilation [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf.

⁴⁶ LA BARBERA, Maria Caterina. Multicentered Feminism: Revisiting the "Female Genital Mutilation" Discourse [online]. Palermo: Compostampa, 2009 [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=VVWyMiNaJh8MC&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

⁴⁷ World Health Organisation. Eliminating female genital mutilation [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf.

musí být rozříznuta a následně opět sešita (v odborné literatuře se tento proces nazývá reinfibulace)⁴⁸ Pokud má více dětí, musí tuto bolestivou praktiku absolvovat znovu.⁴⁹

Typ IV. Všechny ostatní adjustace ženských genitálií, které jsou z lékařského hlediska nepotřebné. Do této kategorie spadá píchání, piercing, očkování, škrábání a vypalování.⁵⁰

Díky nejasnosti klasifikace ženské obřízky existují v odborné literatuře i další pojmy, které nejsou WHO definovány. Jde o tzv. *klitorodotomii* praktikovanou v Nigérii, kdy při obřezání zůstane klitoris nedotčen. Tato adjustace spolu s dalšími formami, kdy nedochází k výrazné redukci ženských genitálií, jsou obvykle označovány jako tzv. symbolická obřízka. Patří sem například naříznutí, vpich nebo dokonce aplikace barvy na špičku klitorisu. Dr. Skupnik dokonce uvádí příklad známý ze západní kultury, a tím je piercing stydkých pysků či klitorisu.⁵¹ Způsobem provedení – vpichem, by tedy spadal pod výše zmíněný pojem symbolická obřízka. Piercing se také jako nepotřebný zákrok na ženských genitáliích řadí do typu IV. dle typologie WHO.

Jakýkoliv zásah do pohlavních orgánů z jiných než zdravotních důvodů může přinést zdravotní rizika, někdy i ohrožení na životě. Jednou z neohrožujících komplikací jsou především nesterilní a primitivní nástroje, kterými se ve většině případů FGM provádí (obr. 5). Dlouhodobějšími problémy mohou být komplikace při močení, bolestivá menstruace, neplodnost následkem infekcí či chronické záněty močové trubice a ledvin. Tyto komplikace vznikají především u FGM typu III., kdy je dívka ponechán jen malý otvor na močení a odvod menstruační krve. Ta při tak malém otvoru nemůže odtékat a v těle se mohou tvořit nebezpečné krevní sraženiny. Kromě průvodních komplikací při samotném aktu nebo těsně po něm, jako například bolest, krvácení a následný šok, či infekce může nastat díky dlouhodobým a průvodním komplikacím dokonce i smrt. Kromě fyzických problémů je nutné zmínit i psychické následky. Většina dívek trpí depresemi (zejména při velmi bolestivé menstruaci), posttraumatickým šokem či odporem k jakémukoliv fyzickému kontaktu. Ženy z etnik praktikující FGM si často nespojují své problémy s obřízkou, protože jsou obřezané všechny a tyto komplikace se objevují u většiny z nich.⁵²

⁴⁸ KRÁLOVÁ JEŽKOVÁ, Olga. Female Genital Mutilation/Cutting v postkoloniálním a genderovém kontextu. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Tereza Jiroutová Kynčlová.

⁴⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=pUpToERm0q0> [cit. 10. 4. 2015].

⁵⁰ World Health Organisation. Eliminating female genital mutilation [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf.

⁵¹ SKUPNIK, Jaroslav. Kultury sexuality: Západ a ženská obřízka. Kulturně antropologická perspektiva. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-557-0.

⁵² KRÁLOVÁ JEŽKOVÁ, Olga. Female Genital Mutilation/Cutting v postkoloniálním a genderovém kontextu. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Tereza Jiroutová Kynčlová.

2.3.1 Vliv obřízky na sexualitu ženy

Sexualita žen se díky FGM rozhodně zkomplikuje. Všechny orgány, jenž se při FGM deformují, jsou důležité k dosažení sexuálního vzrušení. Klíčovým orgánem, který jako jediný na lidském těle umožňuje sexuální vzrušení a dosažení orgasmu, je klitoris. Žádný jiný orgán nemá pouze tuto jedinou funkci. U mužů slouží ke zprostředkování vzrušení penis, ten ovšem má i jiné úlohy – vyměšování či reprodukce. Sexuální vzrušení vzniká u ženy, díky erektivní tkáni, prokrvením klitorisu. K němu lze dojít stimulací ale i pouhou vzpomínkou, pohledem nebo vůní. Vedle klitorisu jsou nejcitlivějším orgánem na těle ženy malé stydké pysky. Velmi patrné je na nich sexuální vzrušení. Mohou měnit svou velikost a dokonce i barvu. Při vzrušení se zabarví tmavě vínovou z původní narůžovělé barvy. Po odeznění orgasmu barva opět zrudne. Je to tedy asi nejprůkaznější indikátor sexuálního vzrušení u ženy. Drážděním velkých stydkých pysků dojde k jejich prokrvení a tím i ke vzrušení. Vzrušení se projevuje změnami v anatomické konfiguraci a u každé ženy se liší. Jeden z aspektů odlišnosti prožitku může být i porod.⁵³

Studii o individuálních případech dopadu FGM na sexualitu je velmi málo. Zkoumání vlivu obřízky na sexualitu žen se opírá především o důsledky operace na anatomii orgánů a záleží i na jednotlivých ženách, protože každý případ je individuální. Odstraněním části nebo celého klitorisu, což je v podstatě u všech typů FGM, dojde k oslabení nebo dokonce zrušení pocitu rozkoše při pohlavním styku. Obřízka typu infibulace zmenší otevření vulvy a pro uskutečnění pohlavního koitu je třeba otvor naříznout, což nakonec místo rozkoše přinese pocit bolesti a lhostejnosti při sexuálním styku. Ačkoliv na základě několika studií se objevují hypotézy o možnosti prožitku orgasmu dokonce i při infibulaci. Ženy provádějící obřízku kvůli strachu z krvácení občas klitoris neodstraňují a jen ho zakryjí do rány, kterou celý řez zašíjí. To může vysvětlovat reportování o prožitku orgasmu u infibulovaných žen. Dalším vysvětlením může být, že zbývající erotogenní zóny na těle se snaží kompenzovat ztrátu celého či části klitorisu a navozují pocity podobné či stejné orgasmu.⁵⁴

Mnohá etnika pomocí FGM ovlivňují sexualitu žen, kterou je podle nich nutné mít pod kontrolou, protože jejich ženy by jinak byly příliš náruživé a mohly by podlehnout sexuálnímu touhám ještě před uzavřením sňatku, což není žádoucí. V mnoha kulturách je vysokým

⁵³ PASTOR, Zlatko. Sexualita Ženy. Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1989-4.

⁵⁴ OBERMEYER, Carla Makhlouf. Female Genital Surgeries: The Known, the Unknown, and the Unknowable [online] [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné z http://www.jstor.org/stable/649659?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=female&searchText=genital&searchText=surgeries&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dfemale%2Bgenital%2Bsurgeries%26amp%3Bprq%3Dobermeyer%26amp%3Bgroup%3Dnone%26amp%3Bacc%3Don%26amp%3Bwc%3Don%26amp%3Bso%3Drel%26amp%3Bfc%3Doff%26amp%3Bhp%3D25&seq=1#page_scan_tab_contents.

atributem počestnost mladých dívek v době jejich provdání. Jakousi pojistkou je tedy obřízka, která buď znemožní pohlavní styk anebo jen potlačí pocity vzrušení a náruživosti.⁵⁵ Etnikum Munduruků dokonce nazývají vagínu „tlamou aligátora“, tento výraz pro ženský pohlavní orgán podporuje skrytý strach z ženské sexuality a potence.⁵⁶ Například polygamní kmeny v Keně a Ugandě provádějí FGM, aby potlačili sexuální náruživost žen vůči manželovi a on zvládl sexuálně žít s více manželkami.⁵⁷

2.4 Analogie ženské a mužské cirkumcize

Ačkoliv existují paralely mezi praktikováním mužské a ženské obřízky, jedním z nejdůležitějších rozdílů mezi těmito dvěma rituály je především jejich sociální a politický podtext. Těmto rozdílům je věnováno daleko více studií než samotným dopadům na funkčnost pohlavních orgánů po jejich částečné nebo úplné (v případě infibulace) amputaci. Často uváděným rozdílem mezi mužskou a ženskou obřízkou je funkce amputovaných orgánů, srovnání tedy podléhá klitoris u žen a předkožka u mužů. Zatímco klitoris slouží k sexuálnímu prožitku ženy, předkožka u mužů má kromě rozkoše také funkci penis chránit. Rozdíly v anatomii a funkčnosti těchto dvou amputovaných orgánů při obřízce mají různé dopady. Zaprvé se předpokládá, že odstraněním klitorisu dojde k výraznějšímu zhoršení funkčnosti pohlavního orgánu než odstranění předkožky u muže. Za druhé, ženy podléhají většímu riziku i při provedení zákroku na klinice pod odborným dohledem.⁵⁸ Ovšem výše zmíněná pravidla neplatí ve všech případech obřízky. Důsledky chirurgických zákroků do pohlavních orgánů jsou velmi individuální a záleží na mnoha aspektech při projevech komplikací. Samozřejmě může mít žena méně komplikací než muž, ale obecně je u žen riziko větší.

⁵⁵ RAHMAN, Anika a Nahid TOUBIA. Female Genital Mutilation: A Practical Guide to Worldwide Laws & Policies [online]. New York: Zed Books Ltd., 2001 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z https://books.google.cz/books?id=kEG6GaudxQEC&dq=history+female+genital+mutilation&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

⁵⁶ MURPHY, F. Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: Son, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0.

⁵⁷ RAHMAN, Anika a Nahid TOUBIA. Female Genital Mutilation: A Practical Guide to Worldwide Laws & Policies [online]. New York: Zed Books Ltd., 2001 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z https://books.google.cz/books?id=kEG6GaudxQEC&dq=history+female+genital+mutilation&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

⁵⁸ DENNISTON, George C., MANSFIELD HODGES Frederic a FAYRE MILOS, Marilyn. Male and Female Circumcision: Medical, Legal, and Ethical Considerations in Pediatric Practice [online]. New York: Springer Science & Business Media, 2007 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=U0EyBwAAQBAJ&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

3. Obřízka v Indonésii

Indonésie se vyznačuje různorodostí z hlediska etnických skupin, žijících na více než 17.000 ostrovech (obr. 6). Odhaduje se, že ve 4. nejlidnatější zemi na světě, žije 230 miliónů obyvatel v přibližně 300 etnických skupinách. Velký vliv zde měla indická, arabská, čínská, arabská či malajská kultura. Prvky těchto kultur lze najít v umění, literatuře, architektuře a vůbec ve všech sférách každodenního života.

V Indonésii, zemi s největším počtem muslimů na světě, se mužská obřízka provádí velmi často. Každý muslim -muž by podle Koránu a nespočtu hadíthů, měl být obřezán a v Indonésii se toto pravidlo dodržuje velmi striktně. Nejčastějším věkem, kdy se nechávají chlapci obřezat je 10-12 rok života.⁵⁹ Výjimkou jsou jen některé etnické skupiny žijící na vnějších ostrovech, u kterých se obřízka provádí tradičním způsobem, z nichž některé popíši v kapitole 5. 1. Setkáme se zde i s obřízkou ženskou, přesněji typem IV. - FGM, klasifikovaným podle WHO. Praktikuje se u islámských děvčat ve věku od 0-4 let.⁶⁰ Ženská obřízka v Indonésii je podrobněji popsána v kap. 5.

Ačkoliv je tedy obřízka v Indonésii běžnou součástí života mužů a jsou o ní dostatečné zprávy, o ženské obřízce a jejím technickém provedení se obecně ví jen velmi málo. Mužská obřízka se zde obecně týká jen odříznutí předkožky a argumentuje se hygienickými důvody nebo možným zvýšením sexuálního prožitku. Třebaže pravý původ obřezávání nemuslimské populace v Indonésii není známý, dodnes pokračuje jako součást tamní kultury. Mezi důvody pro obřezávání v Indonésii patří například příslušnost k náboženské skupině, hygiena či iniciace.⁶¹

Jak už bylo řečeno, nejrozšířenějším náboženstvím v Indonésii je islám, proto i nejčastějším důvodem obřízky u chlapců je náboženství. Ačkoliv mohou nechat rodiče obřezat své syny již v novorozeneckém věku, častěji dochází k obřízce po ukončení základní školy, ve věku 10-12 let. Obřezání chlapců je součástí rituálu zvaný *khitan* (obr. 7), na jehož konci se z chlapců stávají „muži“. Je to důležitý iniciační rituál nařízený islámským právem, který bývá veřejně přístupný. Mezi nejznámější patří tzv. „*khitanan massal 3000*“, jenž byl vykonán na Sumatře ve městě Medan, kde bylo přibližně 3000 chlapců obřezáno během

⁵⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=Veox3KJAEeI> [cit. 23. 3. 2015].

⁶⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=Hf1levoyZDw> [cit. 23. 3. 2015].

⁶¹ HULL H., Terence a Meiwita, BUDI HARSANA. Male circumcision and penis enhancement in southeast Asia: Matters of pain and pleasure. [online]. Australian National University, 2001 [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z <http://her.oxfordjournals.org/content/22/6/794.full>.

jednoho dne.⁶² Masové cirkumcize bývají obvykle realizované k příležitosti oslav narození Proroka Mohammeda, zvaných Mawlid. Islámské instituce se snaží podporovat (finanční pomoc a propaganda) náboženské rituály a tím se zviditelnit a šířit islám do zatím neislamizovaných částí Indonésie. Indonésie povzbuzuje muže, aby se nechali obřezat, ať už z náboženských či hygienických důvodů. Indonéská média se v roce 2012 zabývala údajným prohlášením vlády, která měla zavést povinnost mužské obřízky v provincii Papua. Na klinikách se měli hlásit všichni muži – i dospělí a účel této kampaně měl vést ke snížení šíření viru HIV.⁶³ Jak již bylo zmíněno ve druhé kapitole, obřízka snižuje riziko přenášení HIV až od 60%. Mezi jednu z příčin se uvádí zbytnění žaludu, který nechrání předkožka a tím pádem menšímu vzniku oděrek při pohlavním styku. Podle asijsko-pacifické koalice zabývající se AIDS je v provincii Papua šíření tohoto viru alarmující. Odhaduje se, že přibližně 3,6% Papuánců jsou nakaženi HIV/AIDS a Indonéská vláda hledá východisko jak ten tento vir zastavit.⁶⁴ Obřízku absolvovalo pouze 5% procent etnických Papuánců a jsou k ní v jisté opozici, zejména ti z křesťanských oblastí v minulosti kolonizované Holanďany. Obyvatelé provincie Papua si obřízku asociují s islámem, náboženstvím majoritní většiny Indonésanů.⁶⁵ Církevní představitelé vystupující proti obřízce nabádají k věrnosti ke svým partnerům v manželství a tím pádem jim odpadá obava nakažení virem HIV či jiné pohlavní nemoci. Jistým paradoxem je, že Papuánci praktikovali obřízku jako součást jejich kultury ještě před příchodem Holanďanů v období kolonizace.⁶⁶

V současné době se i v muslimské Indonésii mluví o problematice sexuálních prožitků a pocity při styku jsou předmětem různých diskusí. Šíří se zvěsti, že obřezaní muži mají větší sílu a moc poskytnout ženě větší rozkoš při pohlavním styku.

Paradoxním argumentem pro ženskou obřízku v Indonésii je vyrovnání pocitů muže a ženy při pohlavním styku. U některých Indonésanů převažuje názor, že ženy jsou prý až moc náruživé a jejich sexuální vzrušení je třeba redukovat. Jsou považovány za bytosti, které snadněji a rychleji podléhají svým pocitům a pudům a jsou vysoce citlivé při sexuální

⁶² <https://www.youtube.com/watch?v=Veox3KJAEtI> [cit. 22. 4. 2015].

⁶³ Papua to Require Male Circumcision in AIDS Fight. The Jakarta globe. [online]. 2012 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: <http://thejakartaglobe.beritasatu.com/archive/papua-to-require-male-circumcision-in-aids-fight/496177/>.

⁶⁴ WINN, Patric. Every man in Papua, Indonesia must get circumcised. Global post. [online]. 2012 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.globalpost.com/dispatches/globalpost-blogs/south-east-asia/every-man-papua-indonesia-must-get-circumcised>.

⁶⁵ Indonéská provincie Papua se již od oddělení od druhé poloviny ostrova Papua Nová Guinea snaží odtrhnout od Indonésie.

⁶⁶ INDONESIA: Government denies plans for mandatory male circumcision in Papua. Irin humanitarian news and analysis [online]. 2012 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.irinnews.org/report/94901/indonesia-government-denies-plans-for-mandatory-male-circumcision-in-papua>.

stimulaci. Oříznutím či v pichem do klitorisu se tato citlivost vyrovná té mužské.⁶⁷ Mužská obřízka obecně snižuje citlivost penisu a tím pádem i prožitku při styku, ačkoliv její přívrženci mohou tvrdit opak.

3.1 Historie obřízky v Indonésii

Nejstarší dochované informace evropských misionářů o obřízce v souostroví pochází z konce 17. století od francouzského autora, který byl tutorem princů v Makasaru. Popsal ceremonii na počest mužské obřízky a uvedl také, že jsou jedinými muslimy, kteří provozují ženskou obřízku. Makasarci podle něj věří, že ženskou obřízkou dosáhnou dívky spásy a zachrání si tak svou duši. Samotného rituálu ženské obřízky se nikdy neúčastní muži, ženy ji provádí v soukromí. Zatímco chlapci jsou před zraky zúčastněných posazeni na hlavu býka, jako součást rituálu. Z výpovědi francouzského učitele Nicolase Gervaise, je zřejmé genderové postavení žen. Obřízka se u obou pohlaví prováděla ve stejný den, aby dívky mohli načerpat požehnání jdoucím obřezávaným chlapcům a profitovat tak z jejich nadřazenosti. Další zprávy o obřízce v Indonésii pocházejí z 19. století, kdy holandský učenec popsal obřezání dívek ve věku mezi 6-7 lety v Surakartě na Jávě. Popisoval odříznutí části klitorisu a následně zabalení odříznutého orgánu do látky, aby se mohl pohřbít pod stromem *kelor*.⁶⁸ Podobný rituál obřezání absolvují i chlapci, ti však až ve věku kolem 15 let a místo zabalení odříznuté předkožky do látky se jen převáže červenou mašlí a následně se pohřbí. O třicet let později, v roce 1870, zaznamenal koloniální administrativní pracovník s velkým zájmem o etnografii, ceremonii obřízky dívek v Gorontalu na Sulawesi. Obřezané dívky byly ve věku mezi 9-15 lety, podobně jako tamní chlapci. Rituál obřízky jak u chlapců, tak dívek provázela hudba a písně na oslavu jejich iniciace. Další oblastí na Sulawesi, kde se vyskytovala ženská a mužská obřízka, byl jih ostrova u etnik Makasarců a Bugisanů. Popsal ji Dr. B. F. Matthes v roce 1875 a praktika se zde prováděla bez jakýchkoliv známek oslav, v tichosti. Dívky zde byly obřezány ve věku mezi 3-7 lety. Muži se rituálu, zvaného kattang u Makasarců a katta u Bugisanů, nesměli účastnit, výjimkou byl jen otec obřezávané dívky. Odstraněna byla pouze malá část klitorisu, s nevelkou ztrátou krve. Bohužel holandští etnologové nepopsali, jak se praktika obřízky v Indonésii šířila. Prvním, kdo se rozšířením obřízky začal zabývat, byl Snouck Hurgronje, který uvedl, že mužská obřízka byla díky Islámu rozšířena prakticky po

⁶⁷ HULL H. Terence a Meiwita, BUDI HARSANA. Male circumcision and penis enhancement in southeast Asia: Matters of pain and pleasure. [online]. Australian National University, 2001 [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z <http://her.oxfordjournals.org/content/22/6/794.full>

⁶⁸ Strom nazývaný Moringa, lat. *Cassia fistulosa*

celé Jávě. Ženská obřízka, ačkoliv byla obecně považována za nutnost u mladých dívek, se v malých vesnicích neprováděla vůbec. Obřízka byla jakási vstupní ceremonie pro vstup do muslimské komunity. Javánský výraz pro obřízku je njelamaké, což v překladu znamená „stát se muslimem“. Snouck si také všiml snaze Sundánců utajit ženskou obřízku, jenž byla z pohledu kolonizátorů barbarstvím. Dívky byly často obřezávány spolu s jiným obřadem – pilováním zubů⁶⁹ nebo ve stejné době jako chlapci, ale v jiné části vesnice. O obřizce dívek pak věděli pouze její rodiče a dukun⁷⁰, který obřízku vykonával. Účastníci ceremoniálu se tak věnovali pouze rituálu mužské obřízky. Naproti tomu v té samé době byla ženská obřízka důležitou ceremonií u javánských priyayi⁷¹. Ti pořádali pro své dcery stejně slavnostní obřady jako pro své syny. Dívčí obřízka (ve věku 2-8 let) se prováděla uvnitř místnosti za zvuků gamelanu⁷², aby bylo všem kolem jasné, co se uvnitř děje. Chlapci jsou u priyayi obřezáni až v pozdějším věku mezi 14-15 lety. Podle záznamů A. L. van Hasselta z roku 1882, byly obřezávány i dívky v regionu Minangkabou ovšem v ranějším věku než chlapci.⁷³

⁶⁹ Pilování zubů je dalším iniciačním rituálem, rozšířeném v Indonéském souostroví.

⁷⁰ Dukun – indonéský výraz pro šamana či tradičního léčitele.

⁷¹ Priyayi – vyšší sociální vrstva lidí.

⁷² Gamelan – orchestr skládající se z různých bicích nástrojů tradiční Indonéské hudby.

⁷³ FELLARD, Andree a Lies MARCONES. Female Circumcision in Indonesia : To " Islamize " in Ceremony or Secrecy. [online]. 1998 [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/arch_0044-8613_1998_num_56_1_3495.

4. Důvody vedoucí k praktikování obřízky v Indonésii

Původ a příčina obřízky je většinou spojována s náboženstvím, i když ve většině případů byla součástí původních animistických kultur. Podobně je tomu tak v Indonésii, kde praktikování většinou předcházelo příchodu islámu. Mužská obřízka je rozšířená po celé Indonésii, jako součást jednotlivých kultur a islámu. FGM je rozšířena především v urbánních částech Indonésie a to zejména u muslimů, z čehož jasně vyplývá provázanost FGM a islámu.

Kromě uvedených příčin, kterým se věnuji v následujících kapitolách, existují také hygienické důvody. Protože čistota pohlavních orgánů je pro mnoho etnik důležitým atributem. Zápach intimních partií způsobuje smegma, které se ukládá pod předkožku penisu a klitorisu. Pokud jsou tyto části genitálu odstraněny, nemá se kde usazovat. Ovšem realita bývá u tradičních kmenů poněkud jiná. Nesterilní prostředí a prostředky způsobují komplikace jako např. infekce, gangrény či fistuli apod., jenž obávaný zápach produkují mnohem intenzivněji.

Mnohé interpretace mají ale i psychologické vysvětlení, například Bruno Betelheim uvedl názor, podle kterého má mužská obřízka napodobovat krvácení při menstruaci a tím i ženskou plodnost.⁷⁴ Nyní se níže pokusím přiblížit příčiny vedoucí k nejdiskutovanějšímu zákroku preformace pohlavních orgánů – obřízky v Indonésii.

4.1 Přechodový rituál

Rituály provázejí společnost lidí odnepaměti a týkají se všech rovin naší existence. Staly se charakteristikou člověka a pomáhají mu s vlastní kulturní identifikací. Podstatným prvkem rituálu je skupina lidí, spojující se s posvátnými silami, uznávanými členy dané komunity. V současnosti se stává, že se mnohdy na pravý původ konání rituálu zapomene a přejde v tradici, pomocí které si kultura uchovává své hodnoty.

Rituály se rozdělují do několika skupin. První jsou výroční rituály prováděné každý rok v přibližně ve stejnou dobu. Pro mnoho kultur je každý sezónní cyklus uzavřen ceremonií a další rok se stává obrazem toho předchozího. Patří mezi ně instituce svátků, kterých je v Indonésii, díky šesti oficiálními náboženstvími, mnoho.⁷⁵ Například Malang na oslavu měsíce Mulud, Alun-Alun Utarana na oslavu narozenin proroka Mohameda, Den nezávislosti

⁷⁴ MURPHY, F. Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: Son, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0.

⁷⁵ MURPHY, F. Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: Son, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0.

na oslavu indonéské nezávislosti, Kuningan a Galungan na oslavu vstupu božstva a duchů do nebe a mnoho jiných. Dalšími jsou situační rituály, které se provádějí na základě specifického důvodu nebo okolnosti.

V neposlední řadě, a pro tuto práci stěžejními, to jsou rituály přechodové. Ty se týkají jednotlivců, kteří vstupují do další společenské sféry svého života. Jejich sociální postavení, role či statut se změní ať už v procesu stárnutí nebo jiného průvodního aspektu života. Přítomnost ostatních lidí v dané skupině je stěžejní, při přiřazování nového sociálního statusu. Musí změnit své chování k jedinci, neboť veškeré chování ke staré roli jedince musí být vykořeněno. Přechodové rituály v odborné literatuře poprvé popsal antropolog A. Van Genep v roce 1909, nazýval je rituály životních krizí a vymezil je na tři části. Tou první je odloučení, kdy jedinec tráví nějaký čas odloučením od skupiny. V této části podstupuje zkoušky, školení či pouhou izolaci. Druhá fáze je podstoupení samotného veřejného rituálu tzv. pomezí, přičemž je formálně uveden do nového společenského postavení. Poslední částí je znovupřijetí člověka s novou rolí do společnosti.

V obecné rovině je obřizka jednou z raných fází pubertálních rituálů, které se skládají z více fází a jsou zakončeny ve věku kolem 14. roku. V první fázi jsou chlapci i dívky odloučeni od společnosti. Obvykle v samostatné místnosti oddělené zdí nesmějí přijímat návštěvy a účastnit se společenského života. Izolace trvá po dobu 2-3 let, přičemž chlapci jsou obvykle na pár měsíců vypuštěni z izolace. Během celého odloučení jsou seznamováni se svou kulturou a většinou chlapci musejí projít sérií rituálních zkoušek odvahy, síly a cti. Po této pomezí fázi přichází na řadu mezi vesnický obřad završený zkouškou - fyzickou či psychickou. Následuje poslední fáze znovupřijetí do svého kmene jako právoplatní dospělí muži a ženy.⁷⁶

Obřezání jedinců se v mnoha kulturách využívá jako bod transformace do další životní etapy, z chlapců a dívek se stávají dospělí muži a ženy. Argumentem některých kultur (např. Dogoni) pro správné provedení iniciačního rituálu je potřeba napravit nedokonalosti přírody a to tak, že se odstraní části připomínající druhé pohlaví. Předkožka u chlapců reprezentuje pozůstatek vulvy a klitoris u dívek, který představuje mužský penis. V takovémto případě je iniciační rituál završením genderové identifikace. Obřizka se tedy stává podmínkou pro přechod do dospělého života. Je zajímavé, že za nevěru se nepovažuje sexuální styk s neobřezaným mužem.⁷⁷ Dalším možným vysvětlením je snaha společnosti vtisknout své

⁷⁶ MURPHY, F. Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: Son, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0.

⁷⁷ SKUPNIK, Jaroslav. Kultury sexuality: Západ a ženská obřizka. Kulturně antropologická perspektiva. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-557-0.

znamení, jehož se nelze zbavit do přírodní bytosti, která je po zákroku hodnotným nositelem dané kultury.⁷⁸

4.1.1 Mužská obřízka v kontextu přechodového rituálu

Ve většině kultur se s obřezáním setkávají chlapci až v období puberty, kdy si začínou uvědomovat svoji sexualitu. Obřízka pak pohlavní dospělost symbolizuje.⁷⁹ Situace v Indonésii je poněkud odlišná. Přechodového rituálu se týká zejména mužská obřízka vykonaná ve věku mezi 10-12lety, tedy po skončení základní školy a to především v menších městech a na vesnicích, kde představují rituály, tradice a víra neodmyslitelnou část života, na kterou jsou obyvatelé patřičně hrdí. Tento rituál představuje transformaci z chlapce na muže a nabytí vyspělosti a moudrosti. V článku, pojednávajícím o kouření cigaret mladých chlapců v Indonésii se píše o propojení kouření a obřízky. Lidé věří, že mohou mít vliv na rychlejší zahojení rány,⁸⁰ a tak většina chlapců začne po obřezání kouřit jejich tradiční kreteky.⁸¹

Přestože i ve velkých městech se lidé snaží dodržovat tradice představující kulturní bohatství daného národa, v dnešní moderní době je velmi důležitým aspektem života ve velkých městech a aglomeracích pohodlí a úspěchanost. Proto začíná být častým jevem obřezání novorozených chlapců již v porodnici.

4.1.2 Ženská cirkumcize v kontextu přechodového rituálu

Také FGM je považována za přechodový rituál mezi dětstvím a dospělostí. Mladé dívky jsou tímto způsobem připravovány na život ženy a manželství. Přestože je v ohrožení i život děvčete, předně kvůli laickému provedení tohoto nebezpečného zákroku, je tento rituál stále nedílnou součástí integrace do zejména muslimské společnosti, etnickou identitou a náboženskou povinností u mnoha indonéských kultur (Javánci, Ačežané apod.). Odmítnutím rituálu FGM by mohlo pro ženu znamenat problémy se vstupem do manželství, s čímž souvisí i následné vyloučení ze společnosti. Zároveň by to znamenalo odřeknutí tradiční role ženství, byla by považována za nečistou, nedospělou a pravděpodobně by ani nebyla považována za pannu, protože neobřezané dívky jsou považovány za příliš sexuálně náruživé. Taková dívka

⁷⁸ MURPHY, F. Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: Son, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0.

⁷⁹ SKUPNIK, Jaroslav. Kultury sexuality: Západ a ženská obřízka. Kulturně antropologická perspektiva. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-557-0.

⁸⁰ NHG, Nawi, WENEHALL, L. a OHMAN, A. 'If I don't smoke, I'm not a real man'—Indonesian teenage boys' views about smoking. Oxford journals [online]. 2006. Dostupné z <http://her.oxfordjournals.org/content/22/6/794.full>.

⁸¹ Kretek - hřebíčkové cigarety.

by se stala naprosto nevhodnou pro sňatek, při kterém na ní závisí čest celé rodiny.⁸² Ženská obřízka se stala nedílnou součástí především patriarchální společnosti. Muži zde rozhodují o způsobu provedení obřízky i věku určeném pro vykonání zákroku.⁸³ Genderové rozdělení rolí je tedy patrné – žena je majetkem muže od narození až do smrti. Do svého sňatku se musí podřizovat svému otci a po něm se stává majetkem manžela: „Manžel vlastní svou ženu definitivně a provždy“⁸⁴ V Indonésii, muslimské zemi lze pozorovat jisté prvky patriarchální společnosti, avšak díky snahám o demokracii nejde o ortodoxní patriarchální společnost známou ze států Blízkého Východu.

Samotný obřad vykonání obřízky na mladé dívky často doprovází pocty pro její rodinu a dary do další etapy jejího života.⁸⁵ V Indonéských nemocnicích dostávají rodiny dary od vedení nemocnic, pokud přivedou malou dívku k obřezání.

Jednou z hlavních udávaných příčin pro praktikování deformace ženských pohlavních orgánů je prevence sexuálních aktivit mimo manželství. Dívky jsou podle Indonésanů až příliš chtivé a jejich libido je vysoké. Je tedy třeba ho zmírnit a vyrovnat ho tak tomu mužskému. Jakákoli forma ženské obřízky snižuje nebo dokonce zabrání sexuálnímu prožitku. Většina obřezaných dívek, které podstoupily FGM v raném věku nemají zkušenost se sexuálním životem před obřezáním a je tedy velmi obtížné zkoumat působení FGM na jejich sexualitu.⁸⁶ Dalším důležitým důvodem k obřezání je ochrana panenství a prevence promiskuity (důvod především u infibulace) tento stav totiž zaručí rodině nevěsty věno a čest a dobré jméno.⁸⁷

4.2 Náboženství jako důvod k obřízce v Indonésii

V této kapitole se věnuji náboženství, jako jednomu z důvodů pro praktikování mužské a ženské obřízky. V Indonésii je to především islám, který mužskou obřízku nařizuje a ženskou z části schvaluje. Ačkoliv není nikde uvedena povinnost FGM, tak náboženští vůdci v Indonésii tuto praktiku podporují. Nutno dodat, že světová náboženství odmítají

⁸² KRÁLOVÁ JEŽKOVÁ, Olga. Female Genital Mutilation/Cutting v postkoloniálním a genderovém kontextu. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Tereza Jřoutová Kynčlová.

⁸³ ALTHAUSA, Frances. Female Circumcision: Rite of Passage Or Violation of Rights? International Family Planning Perspectives [online]. 1997 [cit.23.4.2015]. Dostupné z: <http://www.guttmacher.org/pubs/journals/2313097.html>.

⁸⁴ KRÁLOVÁ JEŽKOVÁ, Olga. Female Genital Mutilation/Cutting v postkoloniálním a genderovém kontextu. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Tereza Jřoutová Kynčlová.

⁸⁵ ALTHAUSA, Frances. Female Circumcision: Rite of Passage Or Violation of Rights? International Family Planning Perspectives [online]. 1997 [cit.23.4.2015]. Dostupné z: <http://www.guttmacher.org/pubs/journals/2313097.html>.

⁸⁶ KRÁLOVÁ JEŽKOVÁ, Olga. Female Genital Mutilation/Cutting v postkoloniálním a genderovém kontextu. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Tereza Jřoutová Kynčlová.

⁸⁷ ALTHAUSA, Frances. Female Circumcision: Rite of Passage Or Violation of Rights? International Family Planning Perspectives [online]. 1997 [cit.23.4.2015]. Dostupné z: <http://www.guttmacher.org/pubs/journals/2313097.html>.

ženskou obřízku, přestože se její přívrženci o svou víru opírají. Většina žen a dívek v Indonésii totiž na dotaz proč jsou obřezány, odpoví, že je to kvůli jejich náboženství – islámu. Bylo jim rodiči sděleno, že je nechali obřezat, aby byly lepšími ženami a muslimkami. Opakem je mužská obřízka, o které se zmiňují i svaté knihy jednotlivých náboženství.

4.2.1 Mužská obřízka v Indonésii z náboženského hlediska

Největší náboženskou skupinou praktikující mužskou obřízku jsou bezesporu muslimové. Obřezání je symbolem a potvrzením jejich vztahu s Bohem a je také známé pod názvem *tahera* tzn. očištění.⁸⁸ Obřízka je považována za znamení, které rozlišuje věřící od nevěřících. Podle autorů knihy *Male and Female Circumcision: „se v dobách válek za šíření Islámu od 7. stol., rozeznávali podle obřízky mrtví na bojišti. Padlí vojáci s obřízkou byli považováni za muslimy a následně pohřbeni na muslimských hřbitovech. Poté se ale zjistilo na to, že i Židé nechávají své syny obřezat a tak se toto poznávací znamení stalo nekorektním. Pokud je muslim tázan na důvod obřízky, první o co bude své tvrzení opírat je náboženství.“*⁸⁹

V Koránu, svaté knize muslimů, se ale nepíše o tom, že by muslimové měli být obřezáni. Děje se tak na základě zmínky v jednom z hadíthů⁹⁰, které jsou však z hlediska autentičnosti nevěrohodné. Pochybnostem o pravosti hadíthu přispívá také zřejmý vliv Židovství v té době, když Mohamed nechal údajně obřezat své syny sedmý den po narození (nepočítaje den narození), stejně jak to dělají Židé na základě své svaté knihy Tóry.⁹¹ Nicméně obřízka je považována za nutnost v případě zákonného splnění *hijj*⁹² do Mekky, což je jeden z pěti pilířů⁹³ islámské víry.⁹⁴ Další důvod pro obřezání, který muslim uvede je estetika a efektivita. Penis prý vypadá lépe, pokud ho nic nezakrývá a netvoří se za

⁸⁸ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 19. 7. 2011]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

⁸⁹ DENNISTON, George C., MANSFIELD HODGES, Frederic a FAYRE MILOŠ, Marilyn. *Male and Female Circumcision: Medical, Legal, and Ethical Considerations in Pediatric Practice* [online]. New York: Springer Science & Business Media, 2007 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=U0EyBwAAQBAJ&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

⁹⁰ Hadith- (význ.slova – zpráva či sdělení) zprávy o činech a skutcích proroka Muhammada. Každý z hadíthu má dvě části – první je řetězec (silsila) ručitelů od jeho původu až po posledního trandenta, kteří pokračovali v tradici a na jejichž autoritě je založená věrohodnost. Celý řetězec je nazýván sanad (opora) nebo isnád (opření) hadíthu a je jeho dokumentací. (Ignác Goldziher – Vězeň z Budapešti str. 132).

⁹¹ DENNISTON, George C., MANSFIELD HODGES, Frederic a FAYRE MILOŠ, Marilyn. *Male and Female Circumcision: Medical, Legal, and Ethical Considerations in Pediatric Practice* [online]. New York: Springer Science & Business Media, 2007 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=U0EyBwAAQBAJ&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

⁹² Hijj- svatá cesta do Mekky, kterou by měl za život podstoupit každý muslim.

⁹³ Pět pilířů islámské víry – základ praxe každého muslima. Jsou to: 1. víra v jednoho Boha a Mohameda, jako jeho proroka 2. každodenní vykonávání modliteb 3. rozdávání almužny 4. dodržení Ramadánu 5. pouť do Mekky, zda je toho jedinec schopný

⁹⁴ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 19. 7. 2011]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

předkožkou smegma⁹⁵, které může mít lehký zápach. Obřezaný penis udrží ejakulaci déle a mají tak větší šanci uspokojit i ženu.⁹⁶ V době rozmachu Islámu v 7. století n. l. se obřízka adaptovala i v oblastech, kde k ní dříve nedocházelo. V těchto regionech se Islám stal hlavním faktorem obřízky. V některých částech světa, kam se Islám rozšířil, se již obřízka praktikovala, jako například Timor v Jihovýchodní Asii. V Islámu není jasně předepsaný věk pro mužskou obřízku, jak je tomu například u Židů. Ale traduje se, že prorok Mohamed doporučil vykonat obřízku na jeho synech sedmý den po narození. Mnoho muslimů se ho rozhodlo následovat, ačkoliv muslim může být obřezán kdykoliv mezi obdobím narození a pubertou. Jako například v Indonésii, kde jsou muslimští chlapci obřezáváni v rozmezí od 5 do 18 let.⁹⁷

4.2.2 Islám a ženská obřízka v Indonésii

Praktika FGM v Indonésii má dlouholetou tradici, ačkoliv o typu, způsobu provedení, důvodu a samotném aktu je obecně známo jen málo, nebo o tom spíš Indonésané vědět a mluvit nechtějí.

Holandský etnograf G. A. Wilken provedl v roce 1885 jako první studii o ženské obřízce v celém souostroví. Byl to také on, kdo první uvedl, že ženská obřízka se praktikuje jen u muslimů, což ho vedlo k přesvědčení, že se jedná prvotně o náboženských akt, který tu zanechali Arabové v dobách islamizace.⁹⁸

Majoritní skupinou praktikující FGM v Indonésii jsou muslimové, kteří ji považují za tradici a náboženskou povinnost. Náboženští vůdci nabádají v pokračování této tradice i pro budoucí generace, vnímají FGM jako projevení úcty ke své víře, ačkoliv FGM není předepsaná muslimským zákonem. Rodiče nechávají v současnosti své dcery obřezat spíše kvůli uchování tradice, protože obhájení FGM z hlediska islámu nemá pádné argumenty, není totiž v islámu povinností. Rodiny, které nechávají své dcery obřezat, totiž vždy nejsou jen

⁹⁵ Smegma – povlak bílé až nažloutlé barvy tvořící se pod předkožkou mužů.

⁹⁶ DENNISTON, George C., MANSFIELD HODGES, Frederic a FAYRE MILOS, Marilyn. Male and Female Circumcision: Medical, Legal, and Ethical Considerations in Pediatric Practice [online]. New York: Springer Science & Business Media, 2007 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=U0EyBwAAQBAJ&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

⁹⁷ World Health Organisation. Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability [online]. WHO©2015 [cit. 19. 7. 2011]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

⁹⁸ FEILLARD, Andree a Lies MARCONES Female Circumcision in Indonesia : To " Islamize " in Ceremony or Secrecy. [online]. 1998 [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/arch_0044-8613_1998_num_56_1_3495.

muslimové. Ukázalo se, že i někteří neislámští Javánci používají FGM jako součást své kulturní identity.⁹⁹

FGM je často spojována s islámem, ačkoliv se o ní v Koránu nepíše. Jeden z celosvětových názvů ženské obřízky sunna je převzat právě z Islámu, ale samotný zvyk obřezání u žen pochází ještě z předislámské tradice. Podle ústní tradice tzv. hadíthu¹⁰⁰, byl Muhammad dotázán na ženskou obřízku, právě když viděl ženu, která se živila obřezáváním děvčat, a odpověděl toto: „*to circumcise but not to destroy (the clitoris), for not destroying would be better for the man and would make the woman's face glow.*“ („Obřezat, ale nezničit (klitoris), pokud nebude zničeno, je to pro muže lepší a žena bude šťastnější“)¹⁰¹. Autentičnost hadíthů je ale díky nejasnosti jejich původu a způsobu tradování diskutabilní.¹⁰² Rituál obřízky tak lze najít v různých hadítech, ale jejich výklad se liší u jednotlivých islámských škol. Dalším vysvětlením integrace ženské obřízky do islámu je obchod s otroky, který předcházela islamizaci. Obřezané ženy měli větší cenu, protože se věřilo, že obřezaná žena neotěhotní a pro své nové majitele byla tak všestrannou „pomocnicí“ v domácnosti. Tento zvyk přetrvával i po příchodu islámu.¹⁰³ V nedávné době během mezinárodní konference o zdraví a reprodukci v muslimském světě v Egyptě, bylo ustanoveno, že škodlivé praktiky, včetně FGM jsou výsledkem nedorozumění v islámských zákonech. A jsou tedy ilegální.¹⁰⁴

⁹⁹ BUDIARSANA, Meiwita, AMALIAH, Lila, UTOMO, Budi a ERWINIA. Female Circumcision in Indonesia. Extent, Implications and Possible Interventions to Uphold Women's Health Rights. [online]. Jakarta:2003[cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNACU138.pdf.

¹⁰⁰ popis výroků a činů Proroka a jeho blízkých

¹⁰¹ ALTHAUSA, Frances. Female Circumcision: Rite of Passage Or Violation of Rights? International Family Planning Perspectives [online]. 1997 [cit. 23. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.guttmacher.org/pubs/journals/2313097.html>.

¹⁰² SKUPNIK, Jaroslav. Kultury sexuality: Západ a ženská obřízka. Kulturně antropologická perspektiva. Brno:Masarykova univerzita Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-557-0.

¹⁰³ KRÁLOVÁ JEŽKOVÁ, Olga. Female Genital Mutilation/ Cutting v postkoloniálním a genderovém kontextu. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Tereza Jiroutová Kynčlová.

¹⁰⁴ RAHMAN, Anika a Nahid TOUBIA. Female Genital Mutilation: A Practical Guide to Worldwide Laws & Policies [online]. New York: Zed Books Ltd., 2001 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=kEG6GaudxQEC&dq=history+female+genital+mutilation&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

5. Problematika obřízky v současné Indonésii

Mužská obřízka se stala součástí Indonéské kultury, především díky rozšíření Islámu po celém souostroví. Samotný den obřezání mladých chlapců se oslavuje. Zatímco praktikování obřízky na ženách je předmětem nejrůznějších diskuzí a o Indonésii se díky FGM začala zajímat i světová zdravotnická organizace WHO, kvůli porušování lidských práv na novorozenech děvčatech. Nejvyšší indonéská muslimská organizace mluví o formě FGM, která je zde praktikovaná, jako o neškodném zákroku, jenž by neměl být světovou zdravotnickou organizací odsuzován. Dívají se na ní jako na součást jejich kultury a náboženskou povinnost vůči islámu. Souhlasí se zákazem drastických forem FGM avšak Indonéská praktika – vpich do klitorisu, by neměl být Západem odsuzován.¹⁰⁵

V létě roku 1982 upozornila světová zdravotnická organizace na nebezpečí medikalizace FGM, která se začala hojně praktikovat na klinikách ve sterilním prostředí, jako součást novorozeneckých procedur především na Sumatře a na Jávě.¹⁰⁶ Jedna z aktivistek za ženská práva z Jakarty dokonce vypověděla, že její dcera byla po narození obřezána spolu s propíchnutím uší, aniž by jí o tom někdo předem informoval.¹⁰⁷ Nebezpečí medikalizace FGM spočívá v používání nůžek na klinikách, kterými byla odstraněna větší část klitorisu než při provedení FGM tradičním způsobem (vpich jehlou). Bylo prokázáno, že většina klinik provádí dokonce klitoridektomii (naříznutí či úplné vyříznutí klitorisu).¹⁰⁸

Dívky jsou v dnešní době obřezávány ve věku od 0-4 let a nejčastější formou bývá vpich do klitorisu pomocí jehly. Matky obřezávaných dívek argumentují očištěním, snížením sexuální nárůživosti a povinností FGM vůči Islámu. Podle Indonésanů mladé dívky touží po sexuálním styku a často ho provozují ještě před vstupem do manželství. Dívky jsou prý nárůživé až přespříliš a je třeba to nějak redukovat. Opírají se ve smyslu argumentace o nárůst svobodných, mladých matek.¹⁰⁹ Abigail Haworth ve své výpovědi o masové cirkumcizi dívek z roku 2006 v Bandungu uvedla výrok jedné ženy ohledně benefitů FGM: „My grandmother

¹⁰⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=Djldafqpbzw> [cit. 8. 5. 2015].

¹⁰⁶ BUDIARSANA, Meiwita, AMALIAH, Lila, UTOMO, Budi a ERWINIA. Female Circumcision in Indonesia. Extent, Implications and Possible Interventions to Uphold Women's Health Rights. [online]. Jakarta: 2003 [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNACU138.pdf.

¹⁰⁷ BILLARD, Andree a Lies MARCONES. Female Circumcision in Indonesia : To " Islamize " in Ceremony or Secrecy. [online]. 1998 [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/arch_0044-8613_1998_num_56_1_3495.

¹⁰⁸ BUDIARSANA, Meiwita, AMALIAH, Lila, UTOMO, Budi a ERWINIA. Female Circumcision in Indonesia. Extent, Implications and Possible Interventions to Uphold Women's Health Rights. [online]. Jakarta: 2003 [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNACU138.pdf.

¹⁰⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=Hf11evoyZDw> [cit. 25. 4. 2015].

always said that circumcised women cook more delicious rice."¹¹⁰ (Moje babička vždycky říkávala, že obřezaná žena vaří chutnější rýži)

V roce 2006 byla na nátlak WHO jakákoliv forma ženské obřízky v Indonésii zakázána. Tento zákaz se však především ze strany muslimských organizací a vládních stran setkal s odporem a jeho praktikování neustalo.¹¹¹ Ačkoliv Korán nezmiňuje praktiku FGM, islámští duchovní hlásají, že obřezání je svatá povinnost žen vyznávajících islám. Předseda organizace Majelis Ulama Indonesia¹¹² Amidhan se nechal médii slyšet, že obřízka je povinnost pro každou muslimku ne jen díky odstranění nečistoty z jejich genitálií, ale také je to důležitým prvkem pro jejich ženskost.¹¹³ Nátlak ze strany muslimských organizací a pokračování v této praxi i nezákonně vedlo v roce 2008 k opětovné legalizaci FGM – ač pouze typu IV podle WHO.¹¹⁴

5.1. Vybrané příklady etnik praktikující cirkumcizi

Díky etnické rozmanitosti a izolovanosti se zde setkáváme s mnoha kulturami žijících podle původních tradic. Právě ty praktikují z našeho pohledu bizarní modifikace pohlavních genitálií. V následujících třech podkapitolách se věnuji etnikům, praktikujícím mužskou obřízku, třemi různými způsoby.

5.1.1 Torajové

Etnikum Torajů (obr. 8.) obývá provincii Tana Toraja a Toraja Utara na ostrově Sulawesi. Jako jedni z mála vyznávají Torajové animistický kult nazývaný aluk, který je uznán jako součást jednoho z šesti oficiálních náboženství v Indonésii.

Důležitou součástí iniciačního rituálu do dospělosti je u mladých torajských chlapců obřízka, přesněji supercize (ma'tille v jazyku Torajů). Jak už bylo uvedeno v kapitole (2 formy mužské obřízky), jedná se o podélné rozříznutí dorzální části předkožky penisu. Tato praktika je součástí přechodu = iniciace a zároveň reprezentuje fyzickou sílu a odvahu toho, kdo jí podstoupí. Supercize u Torajů představuje symbol mužnosti a zralosti, tedy

¹¹⁰ HAWORTH, Abigail. The day I saw 248 girls suffering genital mutilation. The Guardian. [online]. 2012 [cit. 24. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/society/2012/nov/18/female-genital-mutilation-circumcision-indonesia>.

¹¹¹ <https://www.youtube.com/watch?v=Hf1levoyZDw> [cit. 22. 4. 2015].

¹¹² Nejmocnější rada Islámských vůdců v Indonésii.

¹¹³ HAWORTH, Abigail. The day I saw 248 girls suffering genital mutilation. The Guardian. [online]. 2012 [cit. 24. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/society/2012/nov/18/female-genital-mutilation-circumcision-indonesia>.

¹¹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=Hf1levoyZDw> [cit. 22. 4. 2015].

vlastnosti, které jsou důležitým atributem daného etnika. Právě ztotožnění s mužskou identitou je pro mladé Toraje stěžejní při jejich iniciaci. Rituál zpravidla postupují chlapci ve věku mezi 10-15 lety než se začnou dvořit potencionální partnerce. V současné době se někteří chlapci nechávají supercizovat na lokálních klinikách pod zdravotním dohledem, avšak velká část podstupuje tuto praktiku v místních vesnicích tradičním způsobem. Zvláštností je, že chlapci se mohou sami rozhodnout, zda obřízku podstoupí či nikoliv. Ovšem většinou ji podstoupí všichni, protože více než strachu z bolesti se obávají posměchu, který by následoval od jejich vrstevníků a celé společnosti.

Samotný akt supercize netrvá dlouho. Chlapec roztáhne nohy, zatímco sedí a další dva muži mu drží ruce za zády. Tím, kdo prování supervizi je starší chlapec nebo muž, který tímto zákrokem sám prošel. Mezi předkožku a žalud vloží kus plochého dřeva, aby se natáhla, a ostrým nožem potom rozřízne předkožku od žaludu podélně dolů. Dřevo se následně vyndá a rána se omyje vodou s bylinkami. Teprve až po celém aktu chlapec sdělí své rodině a sousedům, že byl supercizován a má v sobě mužnost, potenciál uspokojit sexuální svou nastávající ženu a postarat se o budoucí děti.¹¹⁵

5.1.2 Atoni

Majoritním etnikem na v Indonéske části ostrova Timor jsou tzv. Atoni. Tvoří přibližně 61% populace. Vyznávají křesťanství a to obě státem uznávaných odnože – katolismus i protestantství. Je zajímavé, že navzdory křesťanství pokračují v praktice obřízky po vzoru svých předků.

Mužská obřízka se provádí ve věku mezi 16-45lety, obvykle před vstupem do manželství. Pokud se před svatbou muž nenechá obřezat, je tak učiněno v pozdějším věku poté, co zplodí děti. Častější je ale první varianta. Obřezání se nikdy neprovádí na novorozencích jako v jiných částech Indonésie, ale až po prvním sexuálním styku, který je místními nazýván sifon.¹¹⁶

S tradiční obřízkou u Atoniů je spojen ceremoniál zvaný „nain fatu“ doslova počítání oblázků, které se před samotným obřezáním nasbírají v řece. Každý oblázek představuje ženu, se kterou měl muž pohlavní styk a během obřízky se od těchto hříchů očistí. Tento očistný

¹¹⁵ HOLLAN WOOD, Douglas a WELLENKAMP, Jane. The Thread of Life: Toraja Reflections on the Life Cycle. [online]. Honolulu: University of Hawai press, 1996 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.de/books?id=bM4a3YS94nC&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

¹¹⁶ DENNISTON, George C., MANSFIELD HODGES, Frederic a FAYRE MILOS, Marilyn. Male and Female Circumcision: Medical, Legal, and Ethical Considerations in Pediatric Practice [online]. New York: Springer Science & Business Media, 2007 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=U0EyBwAAQBAJ&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

rituál je nezbytný pro úspěšnost mužské obřízky. Samotnému obřezání předchází opláchnutí genitálií vodou a muž si jemně stlačuje penis. Jakmile se genitálie ochladí, předkožka se zafixuje svorkami a je následně odříznuta. Poté se omyje krev a penis je stlačován, dokud nepřestane krváčet.

Obřezání se u Atoniů nedá provádět celoročně. V Indonésii se roční období dělí na dvě- období dešťů a sucha, mezi nimi ještě existuje tzv. přechodné období. V deštivé části roku se obřízka může provést jen, když kvete kukuřice nebo se rýže zbarvuje do žluta. Zpravidla jde o periodu mezi měsíci lednem a květnem. Oproti tomu v suché sezóně se zákrok provádí podle začátku květenství stromu dadap, mezi měsíci červenec a září.¹¹⁷ V těchto dvou obdobích se bude tělu obřezaného dařit a daleko dříve a lépe se budou hojit. Kromě období mají Atoniové i místa, kde obřízku uskutečnit. Nejčastěji si vybírají skrytá místa u řek, kde studenou využijí jak před obřadem tak po něm. Ta totiž zpomalí prokrvení a navíc díky ní kůže změkne a lehce znecitliví. Naopak po obřezání pomůže smýt krev a očistit nástroje. Na hygienu při samotném zákroku tolik nedbá, nástroje (nůž nebo žiletka a svorky) nejsou sterilizovány a jsou používány pro více lidí najednou.

Bizarním aspektem tradiční obřízky u Atoniů je povinnost po obřezání mít sexuální styk se třemi ženami. První, již zmíněný, se nazývá *sifon* a doslova znamená pozlacení. Vykonává se obvykle sedmý den po obřezání, kdy ještě rány nejsou zahojené. Penis se podle místních obřezáním přehřívá a jen ženská vagina ho může pomoci zchladit. Poševní sekret prý dokáže rány na penisu vyléčit a muži si ho celý den neopláchnou, aby jim tam tekutina vydržela, co nejdéle. Tento úkon je přirovnáván k rozžhavenému železu, který se ochladí vodou. Jelikož rány ještě nejsou zahojené, muži si vybírají ženy se širokými vaginami – většinou vdovy nebo prostitutky. Druhý pohlavní styk se nazývá „saeb aof“ a má tělo opět zotavit. Partnerkou bývá většinou mladá žena, kterou si muž sám vybere. Poslední koitus je pojmenován „ha’ekit“. Jeho účelem je penis očistit a pomoci mu vypadat hladce a rozzářeně.

Mladí muži jsou k podstoupení obřízky povzbuzováni následujícími argumenty. Předkožka obsahuje nečisté, zapáchající smegma, které při pohlavním styku zůstává ve vagině a může podnítit pohlavní chorobu. Dalším důvodem je pověra, že děti zplozeni neobřezaným mužem jsou častěji nemocné. Neobřezaní muži také nedokáží uspokojit svoji sexuální partnerku, kvůli předčasné ejakulaci a sníží tak jeho sebevědomí.¹¹⁸

¹¹⁷ Dadap (*Erythrina*) - český název Zarděnice nebo lidově Korálový strom.

¹¹⁸ DENNISTON, George C., MANSFIELD HODGES, Frederic a FAYRE MILOS, Marilyn. Male and Female Circumcision: Medical, Legal, and Ethical Considerations in Pediatric Practice [online]. New York: Springer Science & Business Media, 2007 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=U0EyBwAAQBAJ&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

5.1.3 Dajakové

Dajakové, kdysi obávaní lovci lebek, se dělí do více než 400 etnických skupin s rozdílnou kulturou, zvyky i jazyky. Žijí na ostrově Kalimantan, o které se územně dělí Malajsie, Indonésie a Brunej.¹¹⁹

Součástí jejich kultury je propíchování penisu a vložení tzv. ampallangu příčně skrz žalud (obr. 9). Samotný akt se provádí jen u dospělých jedinců etnika až když se muž se ženou rozhodnou, že si už nemusejí pokračovat v plození dětí. Nejprve se přetáhne předkožka dolů a orgán se dvěma bambusovými tyčkami zafixuje. Následně je zafixován kusem látky, která se neustále máčí do ledové vody, takto muž setrvá 7-8 dní. Poté je ostrým bambusem propíchnut penis skrz na skrz a do otvoru je vloženo, olejem pomazané ptačí pírko. To se vyndává každý den, kvůli čištění rány dokud není zajizvená. Během celého procesu hojení se neustále přikládají ledové obklady pro snížení otoku a bolesti. Po zahojení si muži nechávají ptačí pírko v penisu a pouze pokud chtějí praktikovat sexuální styk, vymění ho za tzv. ampallang. Ten se skládá z tyčky dlouhé přibližně 4 cm a široké 2 mm, která je na každé straně zakončená kuličkami. Velikost a tvar kuliček si většinou vybírá žena, podle potřeby svého uspokojení. Ženy v kmeni Dajaků mají právo trvat ampallangu svého muže a dokonce mohou požádat o odloučení, nesplní-li muž svou povinnost vůči ní a nenechá se propíchnout.¹²⁰

Ampallang se následně rozšířil na jiné ostrovy Indonésie (např. na Sumatře se často používá) a v současné době se tento akt praktikuje po celém světě. Málokdo ovšem ví, že tato praktika vznikla u „lovců lebek“ na Kalimantanu.

¹¹⁹ DANVER, Steven. Native Peoples of the World. [online]. New York: Routhledge, 2007 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=vf4TBwAAQBAJ&pg=PA201&dq=dayak&hl=cs&sa=X&ei=Kl6VYO_FoL-UPG3hlgP&ved=0CFYQ6AEwCDgK#v=onepage&q=dayak&f=false.

¹²⁰ MANTEGAZZA, Paolo. The Sexual Relations of Mankind. [online]. The Minerva Group, Inc, 2001 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.de/books?id=HsikE1ChMzkC&dq=dayak+penis+ampallang&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

6. Závěr

Mým cílem bylo přiblížit problematiku obřízky v kontextu genderu, náboženství, tradic, a to vše v aplikaci na Indonéské souostroví. Jelikož se jedná o velmi citlivé téma, zvláště v muslimské zemi, kde jsou intimnosti a rozpravy o nich tabu, je poněkud složitější se do této problematiky dostat hlouběji, protože téměř neexistuje odborná literatura.

Mužská obřízka se v Indonésii stala samozřejmostí, především díky majoritní náboženské skupině, islámu, kde je náboženskou povinností. Díky etnické rozmanitosti, kterou Indonésie nabízí, je možné najít i kmeny, žijící tradičním způsobem. Ti praktikují obřízku původním způsobem a její provedení předchází nebo následuje důležité ceremonii, která s louží k lepšímu začlenění do dané společnosti. Věnovala jsem se podrobněji třem etnikům. Iniciačnímu rituálu u Torajů, složitému procesu obřízky spojené s následnými povinnými úkony u Atoniů a vložení ozdobného ampallangu napříč penisem u Dajaků. Právě u nich je zřejmé, že mužská obřízka v některých oblastech předcházela příchodu islámu a byla součástí animistické víry.

Téma, které ovšem poutá v Indonésii pozornost, ze zdravotního a lidského hlediska, je ženská obřízka neboli FGM. Sice se zde nepraktikuje „drastická“ forma infibulace, známá především z Afriky, ale s mrzačením ženských pohlavních orgánů se zde setkáme. Vláda a nemocnice se brání, že jde pouze o typ IV, klasifikovaným podle WHO jako nepotřebný lékařský zákrok do genitálií, kam patří škrábání, vypalování, piercing apod. Je však otázkou, zda FGM, která je na malých holčičkách v nemocnicích prováděna spadá do kategorie IV., nebo I., která je definována jako částečné či úplné odstranění klitorisu. A právě v Indonésii je běžně prováděn vpich, či odstříhnutí části klitorisu a v některých oblastech dokonce celkové odstranění klitorisu. A také je nutné se zamyslet nad otázkou, zda jakýkoliv zásah do genitálií dětí bez jejich svobodné vůle, je porušením lidských práv či zda to lze ospravedlnit tradicí, nebo vírou. O rozporuplném postoji Indonésie svědčí i zákaz FGM z roku 2006, který je však nadále porušován a hlavně islámské organizace se brání tím, že nejde o tak drastický zásah jako v Africe a má být ženám, vyznávajícím islám, povoleno být lepšími muslimkami.

Je tedy zřejmé, že situace ohledně mužské a ženské obřízky je v Indonésii značně nepřehledná a to dokonce do té míry, že ani vláda neví, jak se k tomuto problému postavit, protože se zde střetávají demokratické principy s tradičními náboženskými hodnotami. O tom, jak tento střet civilizačních postojů k praktikování obřízky v Indonésii dopadne, se dozvíme

až v budoucnosti. Již nyní je však zřejmé, že se jedná o velmi ožehavé téma, které se bude prolínat indonéskou každodenností ještě dlouhá léta.

7. Seznam použité literatury a odborných pramenů

ALTHAUS A., Frances. *Female Circumcision: Rite of Passage Or Violation of Rights?* International Family Planning Perspectives [online]. 1997 [cit. 23. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.guttmacher.org/pubs/journals/2313097.html>.

BUDIHARSANA, Meiwita, AMALIAH, Lila, UTOMO, Budi a ERWINIA. *Female Circumcision in Indonesia*. Extent, Implications and Possible Interventions to Uphold Women's Health Rights. [online]. Jakarta:2003 [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNACU138.pdf.

DANVER, Steven. *Native Peoples of the World*. [online]. New York: Routhledge, 2007 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=vf4TBwAAQBAJ&pg=PA201&dq=dayak&hl=cs&sa=X&ei=JKI6VYO_FoL-UPG3hIgP&ved=0CFYQ6AEwCDgK#v=onepage&q=dayak&f=false.

DENNISTON, George C., MANSFIELD HODGES, Frederic a FAYRE MILOS, Marilyn. *Male and Female Circumcision: Medical, Legal, and Ethical Considerations in Pediatric Practice* [online]. New York: Springer Science & Business Media, 2007 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=U0EyBwAAQBAJ&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

DYLEVSKÝ, Ivan. *Funkční Anatomie*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing a.s., 2009. ISBN 978-80-247-3240-4.

FEILLARD, Andree a Lies MARCONES. *Female Circumcision in Indonesia : To " Islamize " in Ceremony or Secrecy*. [online]. 1998 [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/arch_0044-8613_1998_num_56_1_3495.

GOLLAHER, David. *Circumcision: A History of the World's Most Controversial Surgery* [online]. Basic books, 2001 [cit. 7. 4. 2015]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=usEzSffvPBMc&printsec=frontcover&dq=circumcision&hl=cs&sa=X&ei=9qMnVaXeGo2yafm8gPAI&ved=0CCkQ6AEwAQ#v=onepage&q=circumcision&f=false>.

- HAWORTH, Abigail. The day I saw 248 girls suffering genital mutilation. The Guardian. [online]. 2012 [cit. 24. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/society/2012/nov/18/female-genital-mutilation-circumcision-indonesia>.
- HOLLAN WOOD, Douglas a WELLENKAMP, Jane. *The Thread of Life: Toraja Reflections on the Life Cycle*. [online]. Honolulu: University of Hawai press, 1996 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.de/books?id=bM4a3YS94nC&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.
- HULL H., Terence a Meiwita, BUDIHARSANA. *Male circumcision and penis enhancement in southeast Asia: Matters of pain and pleasure*. [online]. Australian National University, 2001 [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <http://her.oxfordjournals.org/content/22/6/794.full>
- INDONESIA: Government denies plans for mandatory male circumcision in Papua. *Irin humanitarian news and analysis* [online]. 2012 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.irinnews.org/report/94901/indonesia-government-denies-plans-for-mandatory-male-circumcision-in-papua>.
- KIM, DaiSik a Myaun-Geol PANG. The effect of male circumcision on sexuality. *BJU International* [online]. Březen 2007 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z: DOI: 10.1111/j.1464-410X.2006.06646.
- KRÁLOVÁ JEŽKOVÁ, Olga. *Female Genital Mutilation/Cutting v postkoloniálním a genderovém kontextu*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Tereza Jiroutová Kynčlová.
- LA BARBERA, Maria Caterina. *Multicentered Feminism: Revisiting the "Female Genital Mutilation" Discourse* [online]. Palermo: Compostampa, 2009 [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=WWyMiNaJn8MC&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.
- Male Circumcision: context, criteria and culture (Part 1). *UNAID* [online]. 2007 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.unaids.org/en/resources/presscentre/featurestories/2007/february/20070226mcpt1>.
- MANTEGAZZA, Paolo. *The Sexual Relations of Mankind*. [online]. The Minerva Group, Inc, 2001 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.de/books?id=HsikE1ChMzkC&dq=dayak+penis+ampallang&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

NOVÁK, Ivo a FIALA, Richard. Fimóza – je obřízka řešením problémů s předkožkou? [online]. 2009 [cit. 25. 3. 2015]. Dostupné z:

<http://www.urologiepropraxi.cz/pdfs/uro/2009/03/08.pdf>.

MURPHY, F. Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: Slon, 2008. ISBN 978-80-86429-25-0.

NHG, Nawi, WEINEHALL, L. a OHMAN, A. 'If I don't smoke, I'm not a real man'—*Indonesian teenage boys' views about smoking*. Oxford journals [online]. 2006. Dostupné z: <http://her.oxfordjournals.org/content/22/6/794.full>.

OBERMEYER, Carla Makhoul. Female Genital Surgeries: The Known, the Unknown, and the Unknowable [online] [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/649659?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=female&searchText=genital&searchText=surgeries&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dfemale%2Bgenital%2Bsurgeries%26amp%3Bprq%3Dobermeyer%26amp%3Bgroup%3Dnone%26amp%3Bacc%3Don%26amp%3Bwc%3Don%26amp%3Bso%3Drel%26amp%3Bfc%3Doff%26amp%3Bhp%3D25&seq=1#page_scan_tab_contents.

Papua to Require Male Circumcision in AIDS Fight. *The Jakarta globe*. [online]. 2012 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: <http://thejakartaglobe.beritasatu.com/archive/papua-to-require-male-circumcision-in-aids-fight/496177/>.

PASTOR, Zlatko. *Sexualita Ženy*. Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1989-4.

RAHMAN, Anika a Nahid TOUBIA. *Female Genital Mutilation: A Practical Guide to Worldwide Laws & Policies* [online]. New York: Zed Books Ltd., 2001 [cit. 6. 4. 2015]. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=kEG6GaudxQEC&dq=history+female+genital+mutilation&hl=cs&source=gbs_navlinks_s.

ROZTOČIL, Aleš. Moderní porodnictví. Praha: Grada Publishing a.s, 2008. ISBN 978-80-247-1941-2.

SKUPNIK, Jaroslav. *Kultury sexuality: Západ a ženská obřízka. Kulturně antropologická perspektiva*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2007. ISBN 978-80-7204-557-0.

The Scotsman Circumcision 'can double boys' risk of autism'. The Scotsman [online]. Edinburgh: Johnston Publishing, 2015 [cit. 18. 4. 2015]. Dostupné

z: <http://www.scotsman.com/news/health/circumcision-can-double-boys-risk-of-autism-1-3656055>.

WINN, Patric. Every man in Papua, Indonesia must get circumcised . *Global post*. [online]. 2012 [cit. 24. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.globalpost.com/dispatches/globalpost-blogs/southeast-asia/every-man-papua-indonesia-must-get-circumcised>.

World Health Organisation. *Male circumcision: global trends and determinants of prevalence, safety and acceptability* [online]. WHO©2015 [cit. 19. 7. 2011]. Dostupné z: <http://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en/>.

World Health Organisation. *Eliminating female genital mutilation* [online]. WHO©2015 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf.

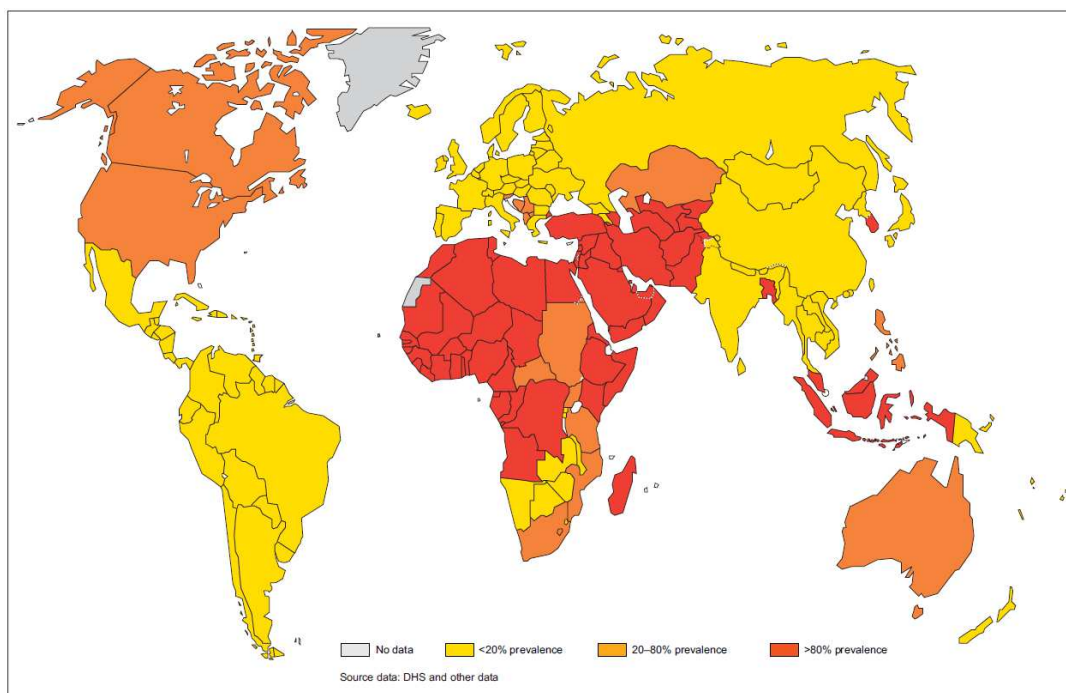
<https://www.youtube.com/watch?v=r7T9muqv7bY> [cit. 25. 4. 2015].

<https://www.youtube.com/watch?v=pUpToERm0q0> [cit. 8. 5. 2015].

<https://www.youtube.com/watch?v=Veox3KUAeDI> [cit. 25. 4. 2015].

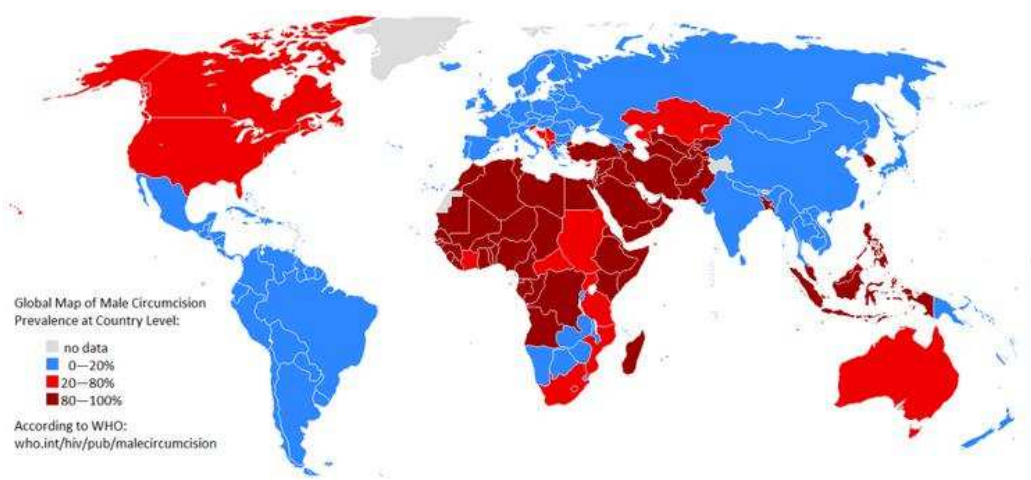
<https://www.youtube.com/watch?v=Hf1IevoyZ0w> [cit. 22. 4. 2015].

8. Přílohy

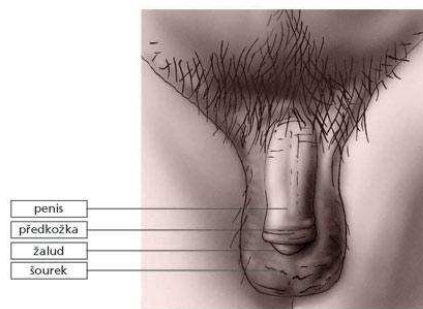
Obr. 1. - Celosvětové rozšíření mužské obřízky v procentech

(zdroj: <http://www.instiz.net/bbs/list.php?id=pt&no=2045138&page=27656>) [cit. 27. 7. 2015]

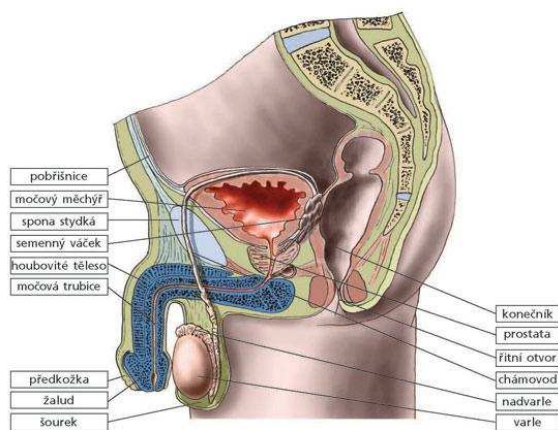

Obr. 2. – Celosvětové rozšíření ženské obřízky v procentech

(zdroj: <http://waitbutwhy.com/2014/03/worldwide-prevalence-circumcision.html>) [cit. 27. 7. 2015]

Zevní pohlavní orgán muže

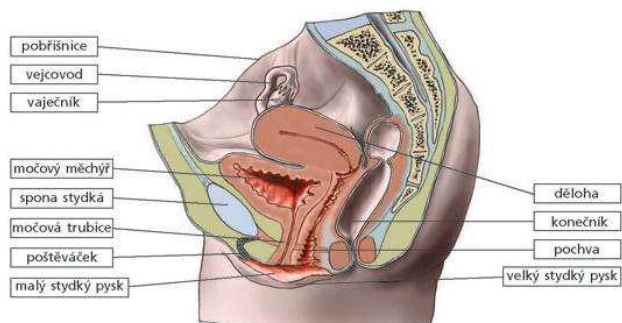
Vnitřní pohlavní orgány muže z boku

Obr. 3. – Anatomie mužských orgánů

(zdroj: <http://www.porodnice.cz/tehotenstvi-a-z/anatomie-pohlavnich-organu-zeny-a-muze>) [cit. 27. 7. 2015]

Zevní pohlavní orgány ženy

Obr. 4. – Anatomie ženských pohlavních orgánů

(zdroj: <http://www.porodnice.cz/tehotenstvi-a-z/anatomie-pohlavnich-organu-zeny-a-muze>) [cit. 27. 7. 2015]

Obr. 5. – Primitivní nástroje k praxi FGM

(zdroj: <http://theukdatabase.com/uk-child-abusers-named-and-shamed/childhood-abuses/child-abuse-or-tradition/>)[cit. 27. 7. 2015]

Indonesia

Obr. 6. – Mapa Indonésie

(zdroj: <http://indonesiamap.facts.co/indonesiamapof/indonesiamap.php>) [cit. 28. 7. 2015]

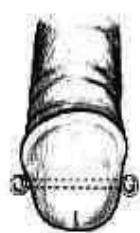
Obr. 7. – Chlapci čekající na khitan

(zdroj: <http://www.solopos.com/2013/06/29/421055-421055>) [cit. 27. 7. 2015]

Obr. 8. – Etikum Toraja – chlapci

(zdroj: <https://www.flickr.com/photos/bayuwinata/8028924163/>) [cit. 27. 7. 2015]

ampallang

Obr. 9. – Ampallang

(zdroj: <http://www.new-poercing.blogspot.cz/2010/10/pallang-and-apadravya-mr-p-piercing/>) [cit. 27. 7. 2015].